

Světlik

svět libereckých knihoven

*bách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.
na, usedají do stínu platanů a jejich urputné vzezření se stává mírným.
jí nazdarbůh. Být básníkem, to není jenom tak.
Oh, moje Mañon! Slunko bylo u samého západu a svatojánnští broučci vstávali.
to be done. Byl pozdní večer – první máj, večerní máj – byl lásky čas.
ler Fall ist.*

Zvládli jsme to

Uplynulý rok 2021 můžeme bezpochyby označit jako „zvláštní“ – a to, bohužel, stejně jako v případě roku 2020, v souvislosti s epidemií onemocnění covid-19. Zažili jsme dlouhodobé uzavření knihovny, bezkontaktní výdej knih, „klasické“ výdejní okénko, řadu omezení při konání kulturních a vzdělávacích aktivit a zároveň vznik aktivit nových. Stále jsme se však snažili nabízet v rámci možností kvalitní služby, věnovat se všem našim čtenářům a návštěvníkům a nabízet jim kontakt s knihami a literaturou. A navíc se podařilo uskutečnit velké množství skvělých akcí, které potěšily návštěvníky všech věkových kategorií. Za všechny mi dovoluji jmenovat krás-

ný koncert skupiny Nerez uspořádaný při příležitosti 20. výročí otevření knihovny, návštěvu známého spisovatele Jaroslava Rudiše, jehož vystoupení všechny uchvátilo, aktivity v rámci celostátních kampaní Týden knihoven a Den pro dětskou knihu, zapojení do velké regionální vzdělávací akce EDUCA WEEK. V rámci Libereckého kraje zaznamenala velký úspěch semilská knihovna a nejenom díky aktivitám realizovaným v „covidové době“ získala titul Městská knihovna roku 2021. O některých ze zmíněných aktivit se dočtete v tomto čísle Světliku.

Vše jsme zvládli, někdy s vypětím sil, ale zvládli – a to hlavně díky velké podpoře Vás, našich čtenářů a příznivců. Dovolte mi proto vyjádřit Vám velké poděkování. Mé druhé poděkování míří do knihovny, za mými kolegy a kolegyněmi, bez jejichž úsilí a inovativního přístupu by byl uplynulý rok ještě náročnější. A děkuji i potřeť – Libereckému autorskému kruhu za kooperaci při vydávání Světliku a vzájemnou obohacující spolupráci.

Přeji Vám všem pohodový a úspěšný rok 2022!

Dana Petrádová
ředitelka knihovny

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT libereckých knihoven 2

Z knihovny 2

Krátce z knihovny 2

Studijní cesta do St. Gallen 4

EUREX – Knihovny v roce 2021 8

Literární vycházka –

Kittelův dům a okolí 8

Konference knihovnic a knihovníků

z Euroregionu Nisa v Hrádku n. Nisou ... 9

Akce knihovny 7

Reportáž o Winterbergově

poslední cestě 11

Nerez & Lucia – koncert v knihovně ... 13

Z regionu 15

Českolipskem nejen po knihovnách 15

Knihovna Semily získala titul

„Městská knihovna roku 2021“ 17

„Tajemství ve frýdlantských uličkách“

aneb Malé ohlédnutí za říjnovou akcí

Městské knihovny Frýdlant 19

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny 20

H. a B. Grácovi: Brilantové ostří 20

SVĚT souvislostí 22

Habsburkové v Liberci (II. část) 22

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 28

Moji čtenáři se fotí před libereckým

krematoriumem, říká spisovatel

Jaroslav Rudiš 28

ze souSVĚTí 32

Interpretace (13. 11. 2021) 32

SVĚTonázory 34

Jan Vozka – básník prchavých okamžiků

a tlumeného světla 34

Cesta je cílem, cíl je cestou. Nad novým

románem Jaroslava Rudiše 35

Čas prožítý v horách. Nad básnickou

sbírkou Miroslava Stuchlého 37

Jablonečtí SVĚTáci 38

Adolf Bengler – boral, sklář, spisovatel ... 38

oSVĚTa 40

Naše zapomenutá Anna Drahá 40

Šofér Vlasty Buriana po půl století 42

SVĚTlonoši 43

Jana Havránková + Vok Lek 43

tvary SVĚTla 47

Nezvykle normální Olga Veselá 47

redakční rada:

Marek Sekyra, Blanka Konvalinková, Dana Petrádová, Marcela Freimuthová, Táňa Kuželková,

Kateřina Sidlořová **(KVK)** / Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý **(LAK)**

korektury: Eva Štátná, grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci **(KVK)** spolu s Libereckým autorským kruhem **(LAK)** jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Krátce z knihovny

Týden knihoven 2021

S příchodem měsíce října se mnoho knihoven připojuje k celostátní kampani Týden knihoven. Výjimkou není ani naše knihovna. V letošním roce jsme pro naše čtenáře a návštěvníky připravili mnoho zajímavých akcí. Po celý týden jsme registrovali dětské čtenáře zdarma, v Hudební knihovně jsme šachovým nadšencům nachystali naše obří šachy, aby si mohli libovolně zahrát. K dispozici byly také další maxihry jako piškvorky, mikádo apod. Dětská knihovna nabídla zájemcům soutěž s Toníkem. Po celý týden děti

mohly plnit úkoly, které pro ně Toník vymyslel. Výherkyně soutěže dostala krásnou knihu Lidské tělo. Pro dětské i dospělé čtenáře jsme přichystali oblíbenou akci Rande naslepo s knihou. Literární soutěž probíhala také na našich sociálních sítích a několik akcí proběhlo i mimo zdi budovy knihovny. Velmi úspěšná byla venkovní burza knih a časopisů. Na pěti netradičních místech Liberce proběhlo literární čtení úryvků z knih na téma svět rostlin,

stromů a parků. Dětské čtenáři se prošli po lese v doprovodu skautské vedoucí a povídali si o tom, jak se chováme v lese. Jsme velmi rádi, že letošní Týden knihoven byl úspěšný i přes nelehkou epidemiologickou situaci a do připravených akcí se zapojilo velké množství čtenářů a návštěvníků knihovny.

Veletrh Educa 2021 a knihovna

Každým rokem se naše knihovna prezentuje na veletrhu EDUCA WEEK LIBEREC. V letošním roce probíhal veletrh nově po celý týden. Po celou dobu trvání nabízeli zapojené organizace různé akce pro registrované účastníky veletrhu. Knihovna

připravila pro zájemce několik přednášek, workshopů, exkurzí pro školy a také čtenářský klub pro děti i rodiče. Tradiční částí veletrhu je přehlídka středních škol a zaměstnavatelů nejen

Libereckého kraje, která se koná v liberecké Home Credit Aréně. Knihovní stánek nemohl chybět. Procházející děti mohly vyplnit dvě ankety. Krátkou na téma „čemu se věnuji, když mám volný čas a nic nemusím“. A delší o tom co čtu, jestli navštěvuji knihovnu, koho bych tam rád potkal apod. Na prvním místě se umístily sociální sítě, na druhém místě sport a na třetím čtení. S oblibou čtení mezi dětmi to nebude tak tragické.

Samoobslužně v knihovně

V loňském roce začala knihovna využívat technologii RFID pro výpůjčky a návraty dokumentů. V dubnu jsme čtenářům nabídli možnost samoobslužných výpůjček na nových „selfchechích“, po letních prázdninách přibyla i možnost samoobslužného návratu vypůjčených dokumentů. Provoz se nám velmi osvědčil. Mnoho našich čtenářů tuto možnost rádo využívá i vzhledem k epidemiologické situaci. V letošním roce jsme naše služby rozšířili o možnost samoobslužného výdeje rezervovaných a objednaných dokumentů. Pokud si tedy čtenáři přijdou půjčit rezervovaný dokument, mohou si jej sami vyzvednout z regálu a poté vypůjčit na samoobslužném zařízení. Stejným způsobem je možné vyzvednout si dokumenty objednané z volného výběru nebo ze skladu. Čtenářům, kteří preferují osobní kontakt, s vyhledáním a vypůjčením knih i nadále rádi pomůžeme.

Marcela Freimuthová

Studijní cesta do St. Gallen 1.–4. 11. 2021

V rámci programu spolupráce mezi Libereckým krajem a švýcarským kantonem St. Gallen se pětičlenná skupina pracovníků z Krajské vědecké knihovny v Liberci vypravila na začátku listopadu do Švýcarska. Cílem studijní cesty bylo seznámit se s činností knihoven v St. Gallen, získat informace o fungování systému knihoven ve Švýcarsku a zároveň naplánovat reciproční návštěvu v Liberci, která by měla proběhnout v září roku 2022.

Biblio-Bike Městské knihovny St. Gallen

Den 1

Oficiální program byl zahájen v pondělí 1. 11. v 16.00 hod., kdy jsme se v knihovně Hauptpost poprvé sešli se svými švýcarskými kolegy. Knihovna je pojmenována po Hlavní poště, která v budově také sídlí. Do budovy se sestěhovaly

roku 2015 Městská knihovna St. Gallen a Kantonální knihovna Vadiana, fungují zde dohromady a nabízí tu také veřejnosti většinu svých knižních fondů.

Ve školicí místnosti nás přivítal Johannes Reitze, vedoucí Městské knihovny St. Gallen, se svými spolupracovníky, a za Kantonální knihovnu Vadiana pro-

zatímní vedoucí Naemi Steiner a Phillip Wiemann, její spolupracovník. Následovaly prezentace o základech knihovnictví v obou zemích, knihovních zákonech a knihovní síti, které měly sloužit jako podklad ke srovnání situace knihoven v Čechách i Švýcarsku. Z české strany zazněla prezentace o poskytovaných službách a odděleních Krajské vědecké knihovny v Liberci. Švýcarská strana navíc představila, jak funguje spolupráce obou knihoven v jedné budově, a výhledy pro novostavbu knihovny, kterou doufají otevřít v letech 2028/2029. Součástí tohoto projektu bude také formální sloučení obou zmíněných knihoven.

První pracovní den ukončila slavnostní večeře, které se zúčastnil i člen rady kantonální vlády Stefan Kölliker.

Den 2

Dopolední blok zahájila prohlídka prostor a prezentace služeb knihovny Hauptpost. Knihovna je rozdělena do dvou větších oddělení – Nordhalle a Südhalle, kde mohou čtenáři najít fond Městské i Kantonální knihovny, vypůjčit si jej, případně sami vrátit do biblioboxu. V prostoru Hauptpost je čtenářům k dispozici cca 100 000 médií různých typů. Kantonální knihovna Vadiana navíc nabízí přes 700 000 dalších knižních jednotek, které uchovává v depozitáři. Kantonální knihovna má zákonnou povinnost uchovávat tzv. Sangallensia, literaturu vztahující se ke kantonu St. Gallen, část z nich je dostupná ve studovně nazvané Turmzimmer.

Nabídka digitálních titulů je velmi rozsáhlá (nabízí přes 40 000 titulů), většina z nich je dostupná přes Digitální

knihovnu východního Švýcarska (Digitale Bibliothek Ostschweiz) – v nabídce jsou elektronické knihy, časopisy i noviny, audioknihy, hudba a filmy.

Po prohlídce nám švýcarští kolegové představili systém vzdělávání knihovníků, který je silně odlišný od českého. Zajímavá byla též prezentace projektu Saagtutbibliothek neboli knihovny s osivem, podobné českému projektu Semínkovna. Projekt je oproti české variantě rozšířený o další aktivitu – knihovnice osobně navštěvují komunální zahrady v St. Gallen a nabízejí zde přistěhovalcům různých jazyků kromě semínek též knihy a lekce německého jazyka. Před obědem jsme měli možnost krátce navštívit rozsáhlý klášterní areál, kde se nachází klášterní knihovna a archiv bývalého benediktinského opatství St. Gallen.

Odpolední program se odehrál v hlavní budově Kantonální knihovny Vadiana na Notkerstrasse. Zde jsou uchovávány hlavně vzácné historické tisky, do kterých

*Prezentace historických tisků
v Kantonální knihovně Vadiana*

je možno na místě nahlédnout; běžné výpůjční služby ale nabízí jen knihovna Hauptpost. Měli jsme možnost si knihovnu projít, a nahlédnout do archivu, kde

nám zaměstnanec knihovny Wolfgang Göldi při příležitosti naší návštěvy ukázal staré tisky týkající se Čech. V historickém čtenářském sále pak následovaly prezentace o současnosti i budoucnosti kantonální knihovny, a také o složitých možnostech digitalizace v kantonu.

Den 3

*Prohlídka Městské knihovny St. Gallen
(budova Hauptpost)*

Ve středu dopoledne jsme absolvovali velmi zajímavou návštěvu pobočky Městské knihovny St. Gallen s názvem Katharinen. Knihovna Katharinen se nachází v krásném historickém objektu bývalého kláštera, její služby se orientují výhradně na děti a mládež. Celý objekt má přes 900 m² a navštěvuje ho 350 uživatelů denně. Knihovna nabízí velké množství médií a akcí – mimo jiné

například tematické boxy pro školy podle jejich vzdělávacího plánu, interkulturní knihovnu pro různé národnosti, únikovou hru či filmový klub pro děti. Mezi oblíbené akce patří předčítání v různých jazycích, které v letních měsících probíhá venku na malém nádvoří. Z dalších představených projektů nás velmi zaujala akce *Der Lesehund kommt in der Bibliothek* (Pes, kterému můžeš číst). Děti, které mají problémy se čtením na veřejnosti, si mohou na 30 minut domluvit návštěvu u „čtecího psa“, asistenčního psa, kterému mohou předčítat. Knihovna je také zaměřena na podporu ekologických aktivit, děti tu mohou vyrábět mimo jiné např. květináče z tetrapakových obalů.

Po obědě následoval přechod do hlavní knihovny Hauptpost. Cestou jsme měli možnost prohlédnout si Biblio-Bike,

Leserad, čtecí kolo v knihovně Hauptpost

Delegace z Liberce před budovou Kantonální knihovny Vadiana / Zleva – horní řada: Jan Hanzl, tlumočník, Naomi Steiner (zastupující vedoucí knihovny Vadiana), Dana Petrádová, Kateřina Šidlořová / Zleva – dolní řada: Johannes Reitze (vedoucí Městské knihovny St. Gallen), Marcela Freimuthová, Blanka Konvalinková, Michaela Staňková

speciálně upravené jízdní kolo, se kterým zejména v letních měsících knihovníci navštěvují koupaliště a nabízejí půjčování knih a časopisů. Součástí odpoledního pracovního programu byla mimo jiné prezentace švýcarské strany o používaných sociálních sítích. Kantonální i Městská knihovna St. Gallen používají k prezentaci Facebook a Instagram, Městská knihovna disponuje navíc i vlastním YouTube kanálem, kam pravidelně umísťují krátká videa s doporučením knížek, ale i jiné příspěvky. Za českou stranu zazněl příspěvek o přeshraniční spolupráci Krajské vědecké knihovny v Liberci a službách pro zdravotně znevýhodněné.

Tématem závěrečné části oficiálního programu byla diskuze věnovaná programu reciproční návštěvy švýcarských kolegů v Liberci, která je plánovaná na září 2022. Poté se delegace definitivně rozloučily společnou fotografií. Pro českou stranu následovala návštěva Muzea přírody St. Gallen, které sídlí od roku 2016 v architektonicky zajímavé novostavbě a nabízí i moderní vnitřní výstavy.

Den 4

Ve čtvrtek 4. listopadu už nebyl naplánován žádný program a v dopoledních hodinách se naše delegace vypravila zpět do České republiky.

Na závěr zprávy je na místě poděkovat nejenom Libereckému kraji za možnost zúčastnit se tohoto obsahově velmi zajímavého studijního pobytu, ale hlavně kolegům ze St. Gallen, kteří se nám intenzivně věnovali a nabídli zajímavý vhled

do knihovnictví Švýcarska. Těšíme se jejich reciproční návštěvu a věříme, že i pro ně bude pobyt v Liberci minimálně stejně tak přínosný, jako pro nás.

Dana Petrydesová, Michaela Staňková

EUREX – Knihovny v roce 2021

V roce 2021 byla činnost pracovní skupiny knihoven z Euroregionu Nisa poznamenána koronavirem. První společná porada knihovníků a knihovnic se konala v březnu, v online prostoru. Byl to pro nás nesporně nový zážitek, vyzkoušeli jsme si poprvé online schůzku včetně tlumočení do tří jazyků – a docela dobře to fungovalo. Nicméně, i na této poradě jsme se dohodli na programu plánovaném pro letošní rok, kdy většina úkolů připadla české straně.

Kromě toho oznámila dosavadní předsedkyně pracovní skupiny paní Bärbel Wienrich svůj odchod do penze a navrhla, aby se předsednictví v dalším období ujala paní Blanka Konvalinková. S tímto návrhem všichni přítomní souhlasili.

A co tedy bylo v plánu na rok 2021? Každoroční literární vycházka a trojstranná konference knihovníků – obě akce jsme směřovali na podzim, a obě akce se podařilo uskutečnit – i navzdory ztíženým podmínkám, které souvisely s koronavirem. S přípravou obou akcí nám pomohl Česko-německý fond budoucnosti a jejich realizaci podpořil Euroregion Nisa, za což mu patří veliký dík.

Literární vycházka Kittelův dům a okolí

V pátek 17. září jsme se sešli v počtu třiceti u Kittelova domu v Krásné a spolu s dvěma tlumočníky jsme se pustili do

minulosti, abychom se seznámili s Janem Josefem Antonínem Eleazarem Kittelem (1704–1783), který dodnes vzbuzuje obdiv a pozornost, především ale představuje životní příběh skutečného člověka, který

vlastní píli dokázal zúročit svůj talent, rozvinout léčebné praktiky a přírodní zkušenosti získávané od svých předků – vesnických ranhojičů.

Postavu Doktora Kittela, který je též nazýván Faustem Jizerských hor, nám přiblížil nejenom ředitel Kittelova domu pan Richard Hübel, ale i naši milí průvodci Františka Dudková Párysová a Marek Sekyra. V průběhu deštivého dne jsme si prohlédli nejenom Kittelův dům, ale i kostel Svatého Josefa v Krásné a okolí

domu na Burku. Počasí nám neprálo, takže jsme pak za větru a deště vyrazili na pěší túru kolem Krásné s několika zastávkami. Přes občasné šumění deště a stažené kapuce jsme přece jen zavnímali, že naši průvodci zmiňují místa, kde se narodili nebo tvořili známí regionální spisovatelé němečtí, např. Gustav Leutelt, Karl Richard Fischer nebo Josef Syrowatka, i čeští – Petr Kopal, Josef Krušina ze Švamberka nebo básník Jiří Havel.

Trasa o délce 4 km začala v Krásné u kostela, dále vedla přes Maršovice, Maršovický vrch se zastávkou u kříže, k Dolní Černé Studnici. Poslední zastávka s výkladem byla u pramene Žernovníku a vycházku jsme ukončili zpět v Krásné, okruh jsme zvládli cca za 2 hodiny chůze.

Putování jsme završili chutným obědem na Kozí farmě v Pěnčíně. A protože stále pršelo, nemohli jsme si farmu prohlédnout v celé kráse – nicméně, je to inspirace pro příště. Všichni účastníci odjížděli spokojeni – v Kittelově domě obdrželi i informační materiály o zajímavostech regionu, který opravdu stojí za návštěvu.

Konference knihovnic a knihovníků z Euroregionu Nisa v Hrádku nad Nisou

Dvoudenní společná konference se pořádá jednou za dva roky, vždy v jedné zemi Euroregionu Nisa. Tu minulou organizovala německá strana v říjnu 2019 v Bad Muskau na téma „Práce s regionální a historickou literaturou“. Letos se konference uskutečnila 5. listopadu 2021 v Hrádku nad Nisou, ovšem kvůli

zhoršující se epidemií koronaviru pouze jako jednodenní seminář, který pořádala česká strana, v domě nazývaném Brána Trojzemí. V Bráně Trojzemí je kromě informačního centra příjemný kinosál, ale i zbrusu nová knihovna, jejíž přestavba z bývalé pekárny byla dokončena před dvěma lety.

V pátek 5. listopadu byl seminář připraven, tlumočnická technika nainstalována, všech 45 účastníků dorazilo v pořádku a včas, program tedy mohl podle plánu začít. Název semináře „Koronavirus a knihovny“ naznačoval, že hlavním tématem byla právě výměna zkušeností knihoven tří států v době koronaviru.

Seminář uvedla a všechny účastníky pozdravila paní Květa Vinklátová, náměstkyně hejtmana Libereckého kraje – a po ní i pan Josef Horinka, starosta Hrádku nad Nisou. Účastníky semináře přivítal také Vít Štrupl, ředitel Brány Trojzemí, který se nám věnoval po celý den.

Poté už následovaly prezentace jednotlivých zemí – za českou stranu vystoupili pracovníci liberecké knihovny Kateřina Šidlořová, Lukáš Fogl a Václav Kríček – ve svých příspěvcích zmínili celostátní zpřístupnění digitalizovaných publikací v době lockdownu pro studenty i veřejnost, digitalizaci a restaurování v KVK v Liberci – a služby, které za koronaviru poskytovala krajská knihovna. Kateřina Šidlořová se zaměřila i na aktivity, které se knihovníci naučili – rozvinutí online služeb, akce pořádané ve virtuálním prostředí a venkovní aktivity knihovny. Ředitelka Městské knihovny v Semilech Jitka Šedinová pak seznámila posluchače s pomocí, kterou semilská knihovna poskytovala svým čtenářům

(dovoz knih, telefonické objednávky apod.), včetně pomoci hygienické stanici s trasováním.

Polskou část uváděla Joanna Jagodzinska z Krkonošské knihovny v Jelení Hoře. Příspěvky polských kolegů a kolegů nám přiblížily situaci knihoven, které byly v Polsku za koronaviru také aktivní v online prostoru. Hodně zajímavý byl příspěvek Anny Idkowiak, ředitelky knihovny v Boleslawci s názvem „Hybridní knihovna, aneb online a offline

v Městské veřejné knihovně – Znalostním centru v Boleslawci”, kdy se knihovna musela přizpůsobit omezením a služby uskutečňovat oběma způsoby. Obdobně tomu bylo i v jiných knihovnách, v Kowarech, Lubani i Kamenné Hoře, také malá knihovna v obci Mířsk se svým čtenářům dle možností věnovala.

Po první části semináře jsme se přesunuli na oběd do restaurace Tennis, kde jsme si pochutnali na dobře připraveném jídle.

Odpoledne následovala část německých knihoven, kterou moderovala Carola Becker, ředitelka knihovny Christian Weise Bibliothek v Žitavě. V příspěvcích paní Becker a paní Julie Rasem jsme se dozvěděli o práci knihoven, které spadají pod KuWeit (Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft Löbau – obě kolegyně zmapovaly rozdílnou situaci uzavření v době sedmitýdenního lockdownu – v Löbau i Žitavě se věnovali pracovníci úklidu či bezkontaktnímu výdeji knih a pracovali omezeně pouze v rámci tzv.

Kurzarbeitu nebo z domova. Paní Kristin Lehmann z Městské knihovny v Budyšině naopak popsala rozvoj nových aktivit, např. online programy pro děti (divadlo, roboty, ozoboty) a možnosti vzdělávání pracovníků v nových technologiích.

Po krátké diskusi a poděkování všem přednášejícím, účastníkům a tlumočnickům a přestávce na kávu jsme si prohlédli Městskou knihovnu v Hrádku a prostory rekonstruované Schubertovy vily se zajímavým výkladem Víta Štrupla.

Literární vycházka i seminář byly finančně podpořeny a realizovány v rámci projektu „Posílení institucionální spolupráce v Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa“, projektové číslo 100376079.

Děkujeme za výbornou spolupráci Radce Ženíškové z ERN, která nám pomohla s organizací obou akcí.

Blanka Konvalinková
*předsedkyně pracovní skupiny
EUREX Knihovny*

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Altey saxe. Hella-Nachbar
Interreg V A / 2014 – 2020

Akce knihovny

Reportáž o Winterbergově poslední cestě

V úterý dne 2. 11. 2021 se v Krajské vědecké knihovně v Liberci konalo scénické čtení známého regionálního autora evropského formátu Jaroslava Rudiše. Uspořádáno bylo ve spolupráci s Goethe Institutem Praha. Autor předčítal ze své nové knihy „Winterbergova poslední cesta“.

Román je nevšední v mnoha směrech. Například je to první autorova německy psaná kniha (těch českých napsal celou řadu), pak v ní velkou roli hraje Liberec a především krematorium, nebo jak by znělo z úst hlavní postavy – žároviště. Tento pojem je leitmotivem Winterbergova putování z Německa do Srbska, v doprovodu Jana Krause. Spolu s ním se vydává po stopách své dávno ztracené lásky, chce vypátrat, co se s ní během války stalo.

Na setkání s panem Rudišem jsem se velmi těšila, prvně proto, že jsem knihu z velké části znala, a byla jsem zvědavá, jak se celé povídání bude prolínat s hudebním doprovodem pana Jiřího Hradila. A také proto, že jsou mi srdcem blízké i jeho počiny v oblasti propojování česko-německých vztahů.

Program začínal v 19.00 hodin, slova se ujal sám autor, který si v prvních minutách pochvaloval svůj návrat do Liberce, neboť zde při studiích několik let pobýval, a stalo se mu tedy toto město blízké. Následovala ukázka z úvodu knihy, ve které se autor zamýšlí nad podstatou člověka a nad tím, kam my jakožto lidé směřujeme, ať jsme takoví nebo makoví, ať chceme nebo nechceme, ať jsme zdraví či nemocní, všichni míří ke konci... Ano, tušíte správně, řeč se stáčela opět k pojmu žároviště.

Rudišův přednes na mne ihned dýchl svou tesknou atmosférou, jež byla zesílena hudebním podkladem pana Hradila, a který dále vykrystalizoval s písní z přepracované Kafkovy povídky „Die Bäume“. Myslím, že jsem nebyla jediná, kdo měl „Gänsehaut“.

Jaroslav Rudiš předčítal hlavně z první části knihy, která je věnována cestě z Hradce Králové do Liberce, a poté z kapitoly o Liberci. Jak jsem již psala, tyto kapitoly jsem měla načtené, nicméně v podání Jaroslava Rudiše nabylo čtení nových rozměrů. Jeho láska k vlakům se ukázala nejen v debatě, která následovala a ve které se o této vášni blíže rozhovořil, ale byla přítomna i v samotném textu. Když jsem zavřela oči a zaposlouchala se do melodie promluv pana Winterberga, viděla jsem před očima vlak uhánějící po kolejích, který musí občas v zatáčce zpomalit, avšak po rovině uhání vysokou rychlostí. A do toho samotné vyprávění starého pána, který mluví o traticích jakožto o svědčících minulosti, které mohou protínat dávno zapomenutá bojiště nebo mohou mít místa, která se stala dějištěm krutých činů.

Mimo jiné je Jaroslav Rudiš ohromně sympatický a poutavý vypravěč, a ačkoliv jsem měla v plánu zůstat pouze na první

část programu, zůstala jsem do konce a odnášela jsem si domů pocit, že na Rudiše se rozhodně zase přijdu podívat.

Tereza Jarošová

Nerez & Lucia – koncert v knihovně

V listopadu 2020 uběhlo 20 let od předání nové budovy k užívání. Chtěli jsme toto výročí důstojně oslavit, ale kvůli koronavirové epidemii to nebylo možné. V rámci oslav jsme plánovali také koncert hudební skupiny Nerez & Lucia.

V listopadu 2020 se bohužel neuskutečnil a jeho konání jsme museli posunout na 2. června 2021. Jenže ani tehdy nebyla situace příznivá, koncert se tedy podruhé přesunul na 1. října 2021. Uskutečnění koncertu tedy předcházela rozsáhlá komplikovaná komunikace s účinkujícími i se zvukařem, stejně jako se sponzory, musela se také změnit smlouva.

Ale přece jen, nakonec se koncert uskutečnit mohl – navázal na malé společenské setkání přátel a podporovatelů knihovny v odpoledních hodinách. Setkání se také zúčastnili ředitelé krajských knihoven, kteří se předtím sešli v knihovně na ojedinělé „živé“ poradě. Na setkání zazněla milá slova – jednak od bývalé ředitelky Věry Vohlídalové, tak

také od sponzorů a dalších spolupracujících institucí.

Před 19. hodinou jsme mohli usednout v prostoru čítárny, kde se zaplnilo cca 100 míst k sezení jednak našimi přáteli a dále i veřejností, která si na koncert zakoupila vstupenky. Proběhla kontrola bezinfekčnosti a koncert byl v 19.00 ho-

din zahájen. Zvuk pod dohledem Michala Kadlece byl opravdu úžasný a skupina Nerez s jejími dlouholetými protagonisty Vitem Sázkavským a Zdeňkem Vřešťálem připravila divákům krásný hudební zážitek. Díky nim a nádhernému hlasu Lucie Šoralové jsme si mohli připomenout starší písně Zuzany Navarové, ale i nové skladby. Vše ladilo skvěle dohromady a posluchači tak odcházeli z koncertu spokojeni a nadšeni. Koncert se tak stal vyvrcholením oslav 20. výročí knihovny.

Srdečný dík patří sponzorům, bez nichž by se koncert nemohl uskutečnit – děkujeme firmám Inisoft, Exon, KASRO a pojišťovně Kooperativa za jejich podporu.

Blanka Konvalinková

Z regionu

Českolipskem nejen po knihovnách

V září uspořádal Regionální výbor Svazu knihovníků a informačních pracovníků Libereckého kraje již tradiční studijní cestu, kterou mají v oblíbenosti knihovníci z celého kraje. Cesta byla tentokrát naplánována na Českolipsko, konkrétně do nových poboček Městské knihovny Česká Lípa a do rekonstruovaného zámku v Doksech.

Pobočka na sídlišti Lada

V úterý 14. září 2021 jsme tedy vyrazili směrem k České Lípě. Naši první zastávkou byla **nová pobočka Městské knihovny Česká Lípa na sídlišti Lada**, která se čtenářům otevřela po rekonstrukci 1. července 2021. Bývalé prostory

pobočky jsou od té současné vzdálené jen pár desítek metrů, ale pro potřeby knihovny byly dlouhodobě nevyhovující – zatékalo do nich, byly stísněné, a také schodiště komplikovalo přístup hendikepovaným. Současné prostory jsou oproti tomu otevřené, velmi prakticky i stylově vybavené, a s bezbariérovým přístupem. Vše je barevně sladěno do šedivé a žluté, včetně nábytku, regálů i doplňků, a pobočka to opravdu sluší. Nechybí ani zázemí pro knihovnice a čtenáře. Z pobočky jsme odcházely opravdu nadšené – stejně se musí cítit i čtenáři, kteří ji navštěvují a mohou si tu vypůjčit přes 8 000 titulů.

Pobočka na Špičáku

Autobus nás poté dovezl na další českolipské sídliště Špičák, které je v České Lípě i sídlištěm největším. **Pobočka na Špičáku** zde sídlí od roku 2001 v objektu bývalé mateřské školy, který se skládá ze dvou pavilonů spojených menší propojovací budovou. Knihovna zde vždy působila velmi aktivně – pořádala akce a cvičení pro seniory i programy pro maminky s dětmi, nachází se zde centrální depozitář Městské knihovny, a také zde

sídlí českolipské pracoviště Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých SONS. Velký problém ale představoval technický stav budovy. Okna nedoléhala a některá již vůbec nešla otevřít, takže v létě bylo uvnitř příliš teplo a v zimě se objekt nedal vytopit. Opakované žádosti o výměnu oken byly nakonec vyslyšeny – ale protože stav budovy byl opravdu tristní, v tu chvíli již nedávalo smysl zůstat pouze u těchto stavebních úprav. V průběhu roku 2019 došlo tedy ke kompletní rekonstrukci celého objektu. Knihovna mezitím sídlila v náhradních prostorách. Nové prostory si knihovnice mohly vybavit úplně samy, což s sebou nese také mnoho zodpovědnosti i práce. Vše se ale podařilo, a knihovna se čtenářům představila v novém 9. prosince 2019 – s moderně zařízeným oddělením pro děti i dospělé, praktickým depozitářem a větším sálem pro různé akce. Nás v sále čekalo malé občerstvení, na které navázala prohlídka celé budovy včetně pobočky SONS i například krásné prosluněné terasy. Po všech možných epidemických opatřeních, které se knihoven velmi dotkly, pobočka může nyní opět žít – nabízí akce pro seniory, maminky, školy. Prohlídku jsme nakonec zakončily menším rautem, za který jsme byly moc vděčné. Pobočka na Špičáku je moderní, dobře přístupnou a prakticky vybavenou knihovnu, kterou nezbyvá českolipským než závidět.

Městská knihovna v České Lípě se může v současné době pyšnit dvěma z opravdu nejmoderněji vybavených a zařízených poboček v kraji. Velké zásluhy patří nepochybně všem knihovnicím, které tu odvedly velké množství práce, ale zejména ředitelce knihovny PhDr. Daně

Kroulíkové, která nás pobočkami na Ladech a na Špičáku provázela. Hlavně díky její snaze a práci mohlo vše proběhnout. Palec nahoru! Nezbyvá než doufat, že časem dojde i na rekonstrukci hlavní budovy knihovny na náměstí T. G. Masaryka, která by si nové prostory rovněž zasloužila. I na tom se nyní usilovně pracuje, ale to je jiná kapitola a téma pro jiný článek.

Zámek v Doksech

Po jedné hodině odpoledne nás autobus zavezl k zámku v Doksech, kde nás přivítala PhDr. Renata Mauserová. Nahlédly jsme do Muzea Čtyřlístku, které zde také sídlí, ale pak už jsme se vydaly na prohlídku samotného zámku. Zámek

původně sloužil jako rodinné sídlo mnichovohradištské větve Valdštejnů, po roce 1945 přešel do rukou státu. Během let sloužil například i jako sídlo střední školy a internát žáků, což se hodně podepsalo na jeho vnitřním vybavení. Od roku 2015 je ale ve vlastnictví města Doksy a po nákladné rekonstrukci zde nyní sídlí příspěvková organizace KulturaDoksy.cz, Turistické informační centrum s výstavní galerií, městská knihovna a Muzeum Čtyřlístek. Prohlídkový okruh, kterým nás paní Mauserová provázela, je zpřístupněn od roku 2020. Nachází se zde mnoho multimediálních prvků, které prohlídku zpestřují, ale nadchl nás také nábytek, který je téměř kompletně nově vyrobený místními firmami. Paní Mauserová, mimo jiné i dlouholetá knihovnice, má na přípravě okruhu velké zásluhy a disponuje také neuvěřitelným množstvím informací o zámku i Valdštejnech, proto byla procházka zámkem poutavá i zábavná zároveň. Děkujeme!

Letošní studijní cesta spojila příjemné s užitečným, a do svých knihoven jsme odjízďely s mnoha zajímavými kulturními i knihovnickými poznatky. Příští rok na další studijní cestě na shledanou!

Michaela Staňková

Knihovna Semily získala titul „Městská knihovna roku 2021“

Ve čtvrtek 14. října 2021 proběhlo slavnostní udělení cen Knihovny roku 2021 v Zrcadlové kapli pražského Klementina. Ve 12. ročníku zvítězila Městská knihovna Semily. Poprvé za dobu konání soutěže získala prvenství knihovna z Libereckého kraje.

foto: va Buchtov

Zleva: Blanka Konvalinková (lenka hodnoticí komise Mstsk knihovna roku), Michaela Staňkov (krajsk metodika Libereckého kraje), Aneřka Plřvov (knihovnice z Mstn lidov knihovny Libštt), Jitka ředinov (ředitelka mstsk knihovny Semily), Lena Mlejnkov (starostka města Semily), Dana Petřýdesov (ředitelka Krajsk vdeck knihovny v Liberci)

Jako druh se umístila Knihovna Karla Dvořcka ve Vyřkov. Třetí msto ziskala Knihovna Bedřicha Beneře Buchlovana v Uherskm Hradiřt. Zvlstn ocenn si odnesla Knihovna města Ostravy, ceny předal předseda SKIPu Roman Giebisch, místopředseda svazu mst a obcí Vlastimil Picek a ministr kultury ČR Lubomír Zaorálek. Zvlstn ocenn v kategorii základních knihoven komise obdržela i knihovna městysů Libštt (za prezentaci na sociálních sítích a za přijemn prostředí).

Ocenn převzala ředitelka Mstsk knihovny v Semilech Mgr. Jitka ředinov, do Klementina ji doprovodila starostka města Semily Bc. Lena Mlejnkov, gestorka knihovny.

„Udlen titulu Mstsk knihovna roku 2021 mne velmi mile překvapilo. Je to

ocenn i pro naře předchůdce, kteří před více neř 12 lety připravili projekt nov knihovny, a zároveň i současného personálu knihovny, jenř dokázal využít jež potenciál,“ řik starostka msta a zároveň řtenřka knihovny Bc. Lena Mlejnkov.

Ve 12. ročníku se o titul v kategorii Mstsk knihovna roku ucházely spolu s MK Semily knihovny ze Strakonice, Slaného, Brtnice, Vyřkova, Uherského Hradiřt, Prostějova a Ostravy. Hodnoticí komise ve slořen PhDr. Vít Richter (Národní knihovna), Mgr. Blanka Konvalinková (emeritn ředitelka Krajsk vdeck knihovny v Liberci), Mgr. Kateřina Hubertová (nmstskyn ředitelky Knihovny města Hradce Králové) a Ing. Daniela Divnov (ředitelka Masarykovy veřejn knihovny Vsetín) navřt-

vila Městskou knihovnu Semily v úterý 24. srpna 2021.

Hlavní důraz byl kladen na činnost knihovny za uplynulý rok. K tomu ředitelka knihovny Šedinová říká: „Komise kladně hodnotila přípravu knižních balíčků v době uzavření knihovny a jejich distribuci prostřednictvím skautských dobrovolníků a také pořádání online přednášek.“ Kritéria hodnocení nominovaných městských knihoven však byla velmi podrobná,

četla 36 bodů. Od umístění, viditelnosti a dostupnosti knihovny, přes její služby, vybavení, internetovou prezentaci, až po informace o knihovně v místních průvodcích a dostupnost občerstvení.

Výhodou se ukázalo být strategické umístění knihovny v centru města, společně s kinem a kavárnou pod společnou střechu v Jitence.

Petra Luňáková, Jitka Šedinová

„Tajemství ve frýdlantských uličkách“ aneb Malé ohlédnutí za říjnovou akcí Městské knihovny Frýdlant

Tato akce se nesla v duchu Noci s Andersenem, noci, která se přesunula z jarního na podzimní nocování a proběhla v noci ze 14. na 15. října 2021 ve frýdlantské knihovně.

Čtrnáct druháčků z Nového Města pod Smrkem si vyslechlo výzvu prin-

cezny Frydolíny, která ztratila 5 klíčů od Frýdlantské městské brány, a vydalo se na

pohádkově-dobrodružnou cestu podvečerním Frýdlantem. Co klíč, to jedno zastavení. Začátek našeho putování byl hrad a zámek Frýdlant, kde jsme měli rezervovánu dětskou prohlídku. Děti si prošly hradem a zámekem, na konci prohlídky na ně čekal dětský pokojíček, kde jsme si řekli a ukázali, jak si děti hrály v minulosti.

Poté jsme prošli parkem, přes náměstí až na radnici, kde na nás čekala Klotylda – služebná princezny Frydolíny (v podání kolegyně z muzea, paní Evy Činčurové). Děti jí pověděly, co se cestou dozvěděly, za odměnu dostaly poklad a společně jsme pomyslně otevřeli katov-

skou branku ve frýdlantských hradbách. Déšť nás popohnal, a tak jsme společně spěchali do knihovny, kde na děti čekala večere od maminek, překvapení na školní půdě, teplo a spacáky. A tak skončila Noc s Andersenem. Ve stejném duchu jsme procházku podvečerním Frýdlantem zopakovali i v pátek 22. 10. 2021 pro děti i dospělé, tentokrát bez spaní v knihovně.

Děkujeme všem, kteří se do akce zapojili, a děkujeme maminkám za výborné buchty! Těšíme se, že někdy příště opět vklouzneme do pohádky...

Radka Wittmayerová

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny

Hana a Boris Grácovi

Brilantové ostří

Roku 1985 jsem nastoupil k SvČSL lesní závod Nisa, polesí Kateřinky. Druhého roku, hned z kraje ledna, jsem dostal za úkol vytahat dříví od lanovky u Nového krmelce. Odtud se tahalo dříví na rampy, kde se roztřídilo podle sortimentu a připravilo pro odvoz na pilu k dalšímu zpracování. Polesný mi k této práci dal téměř nového univerzála Zetor 7245. A starej se, kamaráde. Nebylo to sice LKT80 nebo 81, ale i přesto jsem si na tuhle mašinku rychle zvykl. Zima v horách je tvrdá a třeskatá, ale krásná. Člověka se zmocňuje klid při pohledu na odpočívající přírodu pod bílou peřinou. Jednoho rána jedu pomalu nahoru. V duši se mi rozhostil klid a mír. Libuji si při pohledu na okolní krajinu a pomalu propadám snění. Z cesty odbočím na Nový krmelec, dívám se kolem a najednou spatřím u krmítek stádo muflonů, klidně se živící lahůdkami pro ně přichystanými. Zastavím, vypnu motor a pátrám po velitelce stáda. Tady je nutno vysvětlit, velitelkou stáda je vždy nejstatnější koza, která se zdržuje od stáda ve vzdálenosti 40–100 metrů. Upozorňuje na sebe a tím odvádí pozornost. Pokud se někdo vydá za ní, třeba dravá zvěř, odvede ho daleko pryč od společenství stáda. Hrozí-li nebezpečí tak velké, že by tento trik nepomáhal, vrátí

se ke stádu a odvede jej do bezpečí. Marně pátrám po krajině. „Tak kde je?“ myslím si. No nic, musím jet. Kabina traktoru už vychladla a je mi zima. Nastartuji traktor a vydávám se po cestě nahoru k lanovce. Stádo se klidně krmí, nevádí mu hluk ani pohyb stroje. Sjedu do malého údolí za zatáčkou a úsměv mi rozzáří tvář. „Tak tady jsi!“ Stála na cestě. Krásná, mohutná, s majestátními rohy. Hned se otočila a dala se na zběsilý útěk směrem nahoru k lanovce. Naplněn pocitem radosti jedu po cestě za ní. Ona šup do mláží a o kousek dál šup zase ven. Přes cestu na paseku. A honem zase zpátky přes cestu do mláží. Předstírá zmatek, aby mne oklamala. Zastavím a čekám. Zase vylítla z mláží těsně před traktorem a prchala po cestě nahoru. Ne však daleko. Po pár metrech se zastaví, otočí se a jde pomalu proti mně. Rozjedu se, v tu chvíli zmizí v mláží. Za chvíli mi zase přeběhne těsně před traktorem! „Tak co je, chceš bejt placatá?“ Šlápnu na brzdy, ona se otočí a zase jde pomalu proti traktoru. „Poslyš, jestli si chceš hrát, tak dole máš nejmní 40 kámošů!“ Takhle jsem se doploužil až k lanovce. Vyskočím z traktoru, přehodím si úvazky přes rameno a jdu k hromadě dříví. Omotávám jednotlivé kmeny úvazky a mám pocit, jakoby mě někdo pozoroval. To mohou potvrdit ženy, ty mají tehle cit daleko vyvinutější než chlapi. Vždyť tu nikdo není, seš tady úplně sám, říkám si v duchu. Stejně mi to ale nedá a otočím se. „No nazdar.“ Ten pocit, že mě někdo pozoruje, byl zcela správný. Jestli se do mě tahle stokilová dáma pustí, určitě překonám světový rekord ve skoku do výšky. Stála asi deset metrů před traktorem a pečlivě sledovala mé počínání. „Tak co je? Co chceš?“ Snažím se mít navrch a přitom si lovím srdce, které mi spadlo až do kalhot. Hned nato se otočí a odchází pryč. Já bych se taky rád věnoval práci a pomalu se otáčím zády. Koutkem oka však zahlédnu, že se zastavila. Znovu jde ke mně. Taky se tedy otočím proti ní.

Zastaví se. „Řekni mi, co vlastně chceš!“ Otočí se, udělá čtyři kroky a přes rameno se dívá, zda ji následuji. Jakoby mi očima říkala, pojď za mnou. „No dobrá, ale jestli to bude nějaká volovina, tak si pamatuj, že s tebou už nepromluví ani slovo.“ Jdu za ní tak blízko, že se jí mohu klidně dotknout. Ona mě vede přes paseku ke stádu, pečlivě s neomylnou přesností se vyhýbá pařezům pod sněhem a vede mě tou nejtenčí vrstvou sněhu. Zastaví se až u jednoho mláděte. Pak se podívá na mě. Ve sněhu je tu a tam vidět kapička krve. „Do pr, zase si nějakej hajnej hrál na kovboje! Sakra, když už musej střílet na všechno, co viděj, tak ať to děláj aspoň pořádně!“ Říkám nahlas a cloumá se mnou zlost. Prohlížím si mládě (pod pečlivým dozorem velitelky) a nic nevidím. Žádná rána, žádná stopa krve. Aha, tady je to.

Nad levým předním kopýtkem se zařezával krystal ledu do nožky jako brilantový nůž. Usmál jsem se, snad namísto omluvy zeleným kovbojům. Vyndal jsem z kapsy nůž a odřízl brilantové ostří, pevně rostlé se srstí. „A je to.“ Velitelka mě odvedla zpátky k traktoru. Neodolal jsem, abych si na ní nesáhl. Pohládl jsem ji po hlavě. Klidně si to nechala líbit. „Tak čau, kdybys něco potřebovala, tak klidně přijď.“ Podíval jsem se jí do očí. Dalo se z nich vyčíst to, co někteří lidé neumí ani vyslovit, jedno jediné slovo. Děkuji.

HABSBURKOVÉ

v Liberci

II. část

Františka Dudková Párysová

Největší rozkvět Liberce se téměř přesně kryje s obdobím panování císaře Františka Josefa I. (1848–1916) a není náhodou, že mocnár druhé nejvýznamnější město Českého království opakovaně navštívil. Poprvé 1. 11. 1866 po neslavné prusko-rakouské válce, která přinesla místním mnohé útrapy. František Josef I. strávil v Liberci jen pět hodin, v clam-gallasovském zámku udílel audience a předával vyznamenání zasloužilým osobnostem. Císař také věnoval 3000 zlatých na péči o chudé. Stihl ještě navštívit zámecký lazaret, radnici, továrnu firmy Blumenstock, Štěpánskou nemocnici, továrnu firmy Liebieg a stavbu evangelického kostela a kolem půl třetí odpoledne opustil město.

Dne 11. 9. 1872 se sice císař vyskytl na území Liberce, ale pouze tudy projížděl, když se zvláštním vlakem vracel ze setkání tří císařů v Berlíně. Jako druhá císařova návštěva se proto počítá až ta z roku 1891. Monarcha se po návštěvě pražské Zemské jubilejní výstavy, která byla chápána jako česká, rozhodl zavítat i do převážně německého Liberce, aby nerozdmyčoval napětí mezi oběma národy. 1. října v devět hodin ráno byl s mohutnými oslavami přivítán na libe-

*Císař František Josef I. v roce 1891
na balkóně dostavované radnice*

reckém nádraží. (Vlak zvolil pro všechny své návštěvy Liberce.) Chybělo málo a příjezdu císaře do Liberce ani nedo-

šlo. Předchozího dne, těsně před půlnocí došlo na železničním mostě v Horním Růžodolu k výbuchu dynamitových náloží. Čin byl kvalifikován jako pokus o atentát na císaře a zemský místodržící hrabě František Thun-Hohenstein naléhal na císaře, aby návštěvu odvolal. Ten však odmítl a vlak po provizorně opraveném mostě pokračoval v cestě. (Dnešní bádání se přiklání k názoru, že spíše než o zpackaný pokus o zabití hlavu státu se jednalo o zastrašovací akt. I přes vyspání ohromné finanční odměny, se pachatele nepodařilo vypátrat a až po skončení první světové války se k atentátu přihlásila čtveřice radikálních socialistů.) Navzdory této komplikaci probíhal program přesně podle plánu. Za jásání davů se císař setkal s vedením města, prohlédl si arciděkanský kostel (sv. Antonína), divadlo, budovu spořitelny a pozdravil obyvatele z balkónu dostavované nové radnice a vyslechl si hymnu v podání 600členného mužského sboru. Dále navštívil c. k. Odbornou školu tkalcovskou a Státní průmyslovou školu a muzeum, sídlící tehdy ještě v Görlachově domě v dnešní Palachově ulici. Dochoval se jeho zápis do pamětní knihy muzea. Po obědě následovala parádní přehlídka hasičského sboru, prohlídka Liebiegových podniků a kostela sv. Vincence z Pauly. Poté se císař odebral do Vratislavic. Tam se údajně podívoval, že má tak bohatá obec tak malý kostelíček. (Vratislavičtí se chytli za nos a v roce 1900–1901 došlo k jeho přestavbě.) Podnikatel Wilhelm Ginzkey pozval panovníka do své prosperující továrny na koberce. Traduje se historka, že během slavnostního banketu došlo mezi oběma muži k neshodě a alkoholem posílený Ginzkey dal císa-

ři pár facek. Příhoda se zajisté nezakládá na pravdě, neboť za takovou urážku majestátu by Ginzkey nevyvázl bez trestu. A sotva by jeho podnik císař znovu navštívil, jak se stalo o 15 let později. Nicméně je možné, že si pánové do oka tak úplně nepadli, neboť se Ginzkey, na rozdíl od jiných, třeba i méně významných průmyslníků své doby, nedočkal povýšení do šlechtického stavu, ač o něj velmi usiloval. Z Vratislavic odjel císař přes Vesec, Rochlice a Růžodol na nádraží a ve tři čtvrtě na šest jeho vlak Liberec opustil. Zdá se, že kýžený dojem Liberečané na svého panovníka neudělali. Krom onoho železničního atentátu narušovaly atmosféru také fyzické střety mezi Čechy a Němci. Císaře taktéž rozladilo, že viděl více německých vlajek než rakouských a že liberecká městská policie má uniformy podobné berlínským, nikoliv vídeňským.

Důvodem k třetí a nejdelší návštěvě Františka Josefa I. v Liberci ve dnech 21.–24. června 1906 se stala výstava českých Němců (Deutschböhmisches Ausstellung). Převzít patronát nad ní sice odmítl následník trůnu František Ferdinand d'Este, ale přijal ho jeho mladší bratr arcivévoda Ferdinand Karel, který se tak začlenil do řady Habsburků, kteří Liberec osobně navštívili.

Stalo se tak 16. května, v předvečer zahájení výstavy. Arcivévoda se ubytoval ve zbrusu novém hotelu Zlatý lev a zúčastnil se slavnostního večera v budově divadla. Zpět do hotelu šel pěšky a pochvalně se vyjádřil o moderním osvětlení uhlíkovými elektrickými lampami, které nahradilo starší plynové. Doslova měl prohlásit, že toto osvětlení *dělá z noci den*. Na dobrou noc mu Liberečané složili

*Arcivévoda Ferdinand Karel,
protektor výstavy německých Čechů*

pod okny hold a zahráli serenádu. 17. 5. v deset hodin ráno přijel Ferdinand Karel na výstaviště nad harcovskou přehradou, krátkým projevem akci slavnostně zahájil a celý den (a půl dalšího) se věnoval prohlídce exponátů. Do Liberce pak přijel znovu v červnu, tentokrát jako doprovod hosta nejvznešenějšího – samotného císaře.

Vlak vezoucí Františka Josefa I. dorazil na slavnostně vyzdobené nádraží 21. června nedlouho před šestou hodinou večer. Po obvyklých uvítacích ceremoniích následovala cesta kočárem skrz město a zastávka před radnicí, kde císaře očekávaly davy provolávající slávu. Malá dcera místostarosty Rudolfa Nerradta uvítala monarchu přednesem oslavné básně od Theodora Huttera a předala mu

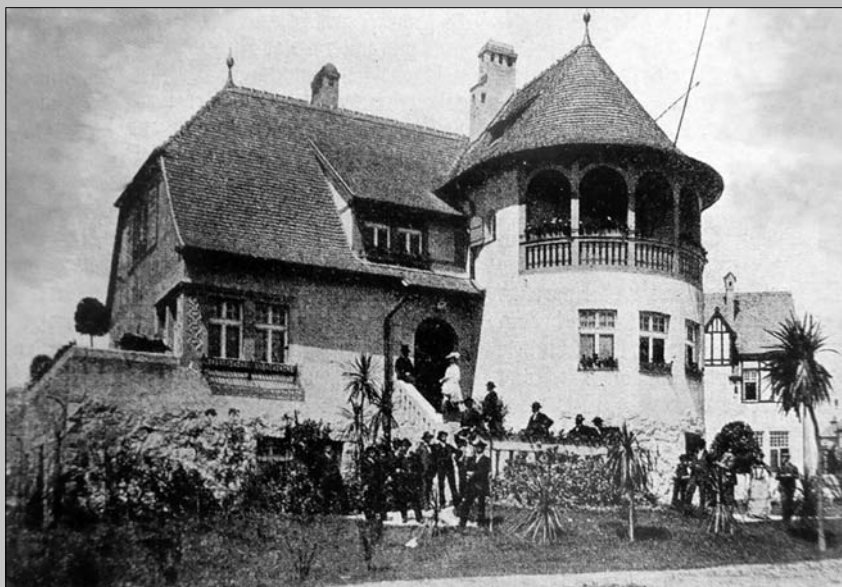
kytici bílých růží. Děvčátko tíhu situace uneslo, nikoliv však jeho matka, která poté, co císař pochválil dívčin přednes a paměť, omdlela jako špalek.

František Josef I. byl ubytován v části clam-gallasovského zámku, v tzv. Novém zámku. Celý objekt byl už poněkud zastaralý a nesloužil již ani jako rezidence hraběcí rodiny, pouze jako sídlo úřední správy, přesto mu dal císař přednost před luxusním, nedávno dokončeným hotelem Zlatý Lev. Ten se mohl pyšnit alespoň tím, že jej císař 22. 6. 1906 slavnostně otevřel. (I když ve skutečnosti již byl přes měsíc v provozu.) Je zajímavé, že o tomto aktu není ani zmínka v knize, která jinak mapovala veškerý císařův pohyb po celou dobu liberecké návštěvy. V přízemí zámku měl císař audienční síň, kuřárnu, jednací místnost a jídelnu, v prvním patře osobní komnaty, včetně ložnice, do které mu byla dopravena jeho vlastní železná vojenská postel, na kterou byl zvyklý. Byl to jeden z mála požadavků jinak skromného císaře, kterému táhlo již na 75. rok. Tím víc je obdivuhodné, jak po celou dobu pobytu zvládal nesmírně nabitý program.

Zahájil jej 22. 6. v devět hodin ráno opět na Staroměstském náměstí, kde byl přivítán starostou města Franzem Bayerem, poté si prohlédl radnici, zapsal se do pamětní knihy a pozdravil z balkónu shromážděný dav. Před radnicí pak hovořil s významnými osobnostmi a představenými korporací a spolků, mj. také se zástupcem české menšiny Václavem Šamánkem, s nímž rozmlouval v češtině. Zbytek dopoledne strávil císař na výstavě, která byla pro tento den běžným návštěvníkům uzavřena. Centrem areálu byla kopulová hala s bustou císaře uprostřed, kde

se odehrálo slavnostní uvítání, a poté si František Josef s velkou pozorností prohlížel jednotlivé pavilony a produkty vystavovatelů. Před polednem se vrátil do zámku, kde pořádal v Mramorovém sále hostinu pro významné osobnosti regionu a po ní uděloval vyznamenání. V pozdním odpoledni císařův program pokračoval návštěvou Severočeského průmyslového muzea, dokončeného před osmi lety. Ve vestibulu se nacházela busta protektora muzea, jímž byl následník trůnu František Ferdinand d'Este, který tuto funkci roku 1896 převzal po svém zesnulém otci Karlu Ludvíkovi. Císař nešetřil uznáním. „*Můžete být na své muzeum a jeho bohaté sbírky hrdí,*“ pronesl. Následovala prohlídka nového sídla Obchodní a živnostenské komory a městských lázní, nesoucích mocnářovo jméno. Poté od-

jel se svým doprovodem k lesní vile Liebiegů (pozdější Wolkerovo sanatorium), kde jej uvítal Johann Liebieg ml. s rodinou. Císař byl okouzlen zdejší krajinou, avšak neměl čas si ji vychutnat déle, neboť se musel vrátit zpět na výstaviště, kde jej čekala slavnost růží, kterou na jeho počest pořádaly liberecké dámské spolky. Stovky dam a dětí v bílém oděvu přivítaly panovníka záplavou květů. Při západu slunce pak projel kočár s císařem podél nově vybudované přehrady k textilnímu podniku Liebieg & Comp., kde se setkal s majitelem Theodorem Liebiegem a přijal hold zaměstnanců závodu. Císař si pamatoval, že zde byl již při své předchozí návštěvě Liberce. Po tomto posledním zastavení se vrátil do zámku a není divu, že se po dlouhém, rušném dni ihned odebral do svých komnat.

Liebiegův vzorový dům pro zaměstnance

Přivítání císaře před budovou kasáren v roce 1906

Třetí den, 23. 6. v půl deváté ráno, se František Josef I. zúčastnil bohoslužby v klášteře voršilek (dnešní poliklinika Klášter), zbudovaném v roce 1896, a krátce pohovořil s představenými zdejší školy. Pak odjel znovu na výstaviště, aby zhlédl exponáty v odděleních, která si předchozího dne nestihl prohlédnout. Byl mezi nimi i vzorový dům pro úředníky zaměstnané u Liebiegovy firmy. Objekt navržený „dvorním“ architektem Liebiegů Jakobem Schmeissnerem po skončení výstavy skutečně sloužil zamýšlenému účelu a jako jeden z mála pozůstatků výstavy se dochoval dodnes. Nachází se na adrese Fučíkova 128. V 11:00 hodin se císař přesunul k budově kasáren (dnešní Dolní Kasárna), kde se konal banket, a poté se vrátil do zámku, kde si krátce odpočinul.

Na odpoledne byla v zámku přichystána slavnostní tabule pro další významné hosty. František Josef I. s některými hovořil, například s Theodorem Liebiegem rozmlouval o automobilismu a obdivoval baronův výjezd na Ještěd vozem značky Mercedes. Hostinu doprovázel svým uměním pěvecký sbor a galantní císař politoval jeho dámy, že musejí zpívat v tak nepříznivém počasí. Ani nastávající večer nečinil ještě konec panovníkovým povinnostem. V 18:30 odjel do Stráže nad Nisou, kde ve vlnářské továrně rodiny Zimmermannů přijal reprezentanty zdejší obce i dalších obcí libereckého okresu. Teprve poté se přes Růžodol vrátil do zámku.

V neděli 24. 6. ve tři čtvrtě na osm ráno se František Josef I. s Libercem rozloučil a vlakem odjel do Vratislavic (německy

Maffersdorf), kde jej čekaly další oficiální. Ve stanu zbudovaném speciálně pro tuto příležitost přímo na nádraží se setkal s představiteli obce a s majiteli továrny na koberce, kterými byli Alfred Ginzkey a nám již dobře známý Wilhelm Ginzkey. Vypráví se, že ani tentokrát se průmyslník císaři nezavděčil. Nechal prý utkat nádherný koberec s císařovým portrétem, ovšem panovník se rozzlobil a se slovy, že po sobě nenechá nikoho šlapat, dar odmítl a z Vratislavic kvapně odcestoval. I v tomto případě se nejspíš jedná o dobovou anekdotu, neboť žádná dobová relace o příhodě s kobercem nemluví a císařovo setkání s rodinou Ginzkeyových je vyličeeno veskrze v pozitivním duchu. Jádro pověsti snad lze hledat v květinami orámovaném obraze, který ztvárňoval císaře a jeho doprovod při návštěvě továrny v roce 1891. Císař si jej ovšem prohlédl s potěšením. Až lidová tvořivost nejspíš pozměnila událost do současné – pro posluchače notně atraktivnější – podoby. Po Ginzkeyových přišli na řadu další významní občané Vratislavic a předsedové nejrůznějších spolků. Císař se každým z nich chvíli laskavě rozmlouval. Nakonec ještě jednou poděkoval za vřelé přijetí slovy: *Tyto dny pro mě navždy zůstanou nezapomenutelné. Vlastenecké přijetí daleko předčilo moje očekávání, a za jáсотu davů pokračoval v cestě do Jablonce nad Nisou. Pro Vratislavické měla jeho návštěva ještě jeden významný důsledek – císař jim za čtvrt roku udělil městský znak.*

Dnes už si jen těžko dokážeme představit, jak mnoho pro tehdejší obyvatele Liberce a celého regionu návštěva císaře znamenala. Žilo jí celé město, všechny významnější osobnosti i nejrůznější

spolky a sdružení toužili předvést se před panovníkem v nejlepším světle. Kamkoliv císař jel, lemovaly cestu davy provolávající slávu. Volno na uvítání císaře dostaly školní děti a také zaměstnanci některých továren, ti si ovšem museli hodiny napracovat. Nedlouho po slavné události byla vydána kniha *Kaisertage von Reichenberg und Gablonz*, která

Titulní list knihy zachycující návštěvu Františka Josefa I. v Liberci a Jablonci. Publikace se nachází se i ve fondu Krajské vdecké knihovny v Liberci.

s mikroskopickou podrobností mapuje císařův zdejší pobyt. Byla o něm také natočena sedmidílná filmová reportáž, jedna z prvních v českých zemích, která se pak promítala po celé monarchii. František Josef I. pochválil pracovitost a schopnost českých Němců, ale ve snaze otupit národnostní napětí ocenil takéž píli Čechů a vyjádřil naději, že bude moci „pozdravit den sblížení obou národů.“ To mu však nebylo souzeno.

Moji čtenáři se fotí před libereckým krematoriem, říká spisovatel Jaroslav Rudiš

Jaroslav Rudiš (1972) je spisovatel minimálně středoevropského formátu. A také „muž železničního typu“. Po kolejích pendluje mezi svými dvěma adresami – Lomnicí nad Popelkou a Berlínem. Anebo mezi stanicemi Chiasso ve Švýcarsku a Como v Itálii. Na úseku mezinárodní tratě ho překvapil telefonát z kanceláře německého prezidenta. Ten mu v říjnu udělil Záslužný řád Spolkové republiky Německo. Hold literát obdržel za přínos ve sbližování Čechů s Němci a mimo jiné též za svůj nejrozsáhlejší román *Winterbergova poslední cesta*. Ten nedávno vyšel v českém překladu a autor ho v listopadu živě představil na půdě liberecké krajské knihovny.

Ocituji úryvek z odůvodnění vašeho vyznamenání: „Zvláštním způsobem se zabývá dějinami střední Evropy. Jeho v roce 2019 vydaný román *Winterbergs letzte Reise* vyšel v němčině a setkal se u publika a kritiky s velkým ohlasem. Je naléhavou konfrontací s dějinami regionu, ve kterém začaly obě světové války. Coby společensky a politicky angažovaný Evropan se Jaroslav Rudiš opakovaně hlásí o slovo i v německém tisku a svou prací dokazuje, že hranice mohou být překonávány a kultura to zvládá i v dobách pandemie.“ V čem vy osobně vidíte váš vklad ke „stavění mostů“ mezi Čechy a Němci?

Nejprve bych chtěl říci, že dostat takovouto poctu je pro mě svým způsobem těžké. Těžké v tom nenasadit na to celé ironii nebo sebeironii, kterou mám rád. Na jednu stranu si říkám, že to nemůžu brát tak vážně, a zároveň vím, že jde o

významnou a velkou věc. A čím jsem si to zasloužil? Na to je pro mě složité odpovědět, ale myslím si, že jsem vyznamenání dostal za vyprávění příběhů. Ty jsou tím, co nás Čechy s Němci propojuje a sbližuje. Pro mě bylo vždycky důležité ukazovat na různé spojitosti, na společnou minulost v dobrém i zlém. Někdy máme tendenci tyto společné dějiny oddělovat. Voláme *my a oni*, ale já to takto nevnímám.

Svá díla tvoříte v mateřské češtině i německy. Jsou naši západní sousedé přísní, když se vyjadřujete jejich jazykem?

Němčina je proměnlivý jazyk a ne jsem zdaleka jediný, a ne první a určitě ne poslední autor, který přechází z jednoho jazyka do druhého. Takových je nás tam mnoho, pro které není němčina jejich mateřštinou. Loni zrovna proběhla velká diskuze nad tím, kdy se vlastně

jazyk mateřštinou stává. Vy máte přeci právo na to napsat román v češtině, když třeba žijete čtyři roky v Česku a umíte ten jazyk třeba jenom napůl, ale máte právo se v něm vyjadřovat i něco napsat. To jazyk vlastně obohacuje. Myslím si, že každý, kdo by to chtěl zkusit, by měl být vítaný a nemělo by se na jeho dílo hledět přísně.

Je důležité to prostě zkusit?

Někdo přeci mluví jednoduchou češtinou, jiný květnatou, někdo hovoří jednoduchou, další bohatou němčinou, existují dialekty. Němčina je veliký jazyk, rakouská je jiná než švýcarská, a i v rámci Německa jsou to různé němčiny. Naopak my jsme v knize nechávali věci, které vychází z češtiny, takové bohemismy. Ono to k tomu přeci patří, Winterberg se na-

rodil v Liberci, takže si nese část těch příběhů z Čech. Nechali jsme to tam nakonec přiznaně. Je tam třeba i trošičku jiný, specifický slovosled. Zůstalo to v románu jako taková barva, takový tón, aby bylo vidět, jak Winterberg říká, odkud jsem, odkud přicházím. Když píší v němčině, myslím německy, když v češtině, tak česky. Budu psát oběma jazyky, chtěl bych si v tomto zachovat jakousi železniční dvojkolejnost.

Jste svým způsobem také jakým-si modelovým prototypem Středoevropana. Jste rozkročen mezi dvěma zeměmi, mezi dvěma jazyky. Jak se rozhodujete, zda něco napíšete česky, nebo německy?

Jde o to, odkud pochází příběhy, z nichž čerpám. Když jsem psal novelu *Český ráj*,

příběhy ze sauny v Jičíně, tak jsem věděl, že pokud budu chtít zachytit mluvu těch chlápků, musím to napsat česky. To samé, když jsem slyšel mluvit předobraz Van Damma do *Národní třídy*. V každé postavě je něco reálného, od čeho se odrazím a o čem pak vyprávím dál. Přijde mi to vlastně nejnapínavější, zachycovat něco a posouvat to někam dál. Ale vlastně se sám popírám, protože mnohokrát jsem měl nějaký obraz, dialog, který byl český, ale napsal jsem ho německy. To však souvisí s tím, že najednou dostanete například nabídku napsat divadelní hru pro divadlo v Drážďanech, takže se spíše nabízí napsat to německy. Ale vlastně i kdybych to napsal česky, tak oni to přeloží. Ale zase je to výzva napsat jim to v jejich jazyce. Přitom tam jsou postavy, které mají reálný základ v češtině, jedna je dokonce i pojmenovaná po jednom mém kamarádovi z Liberce.

Jak jste spokojen s českým překladem *Winterbergovy poslední cesty*?

Mám velký respekt k paní překladatelce Michaelce Škultěty. Rozhodně to pro ni nebyl lehký úkol. Není to jednoduchá situace překládat žijícího autora, který je známý a přítomný v jednom jazyce s knížkou, jež vzbudila určité ohlasy v tom druhém jazyce a teď bude čtená přísněji nebo s větším očekáváním v češtině. Když jsme se spolu bavili, co pro ni bylo nejsložitější, tak to bylo najít překlad slova, které se dotýká Liberce, a to je slovo *die Feuerhalle*, což se dá přeložit velmi nudně jako *krematorium*, ale není v tom cítit ten patos, není tam něco starobylého a literárního. Tak dlouho hledala a načetla k tomu spousty literatury i diplomové práce a pak přišla

se slovem *žároviště*. Ono se to dá přeložit i jako *plamenná hala*, *plamenná síň*, ale to *žároviště* zní archaicky, nikdo ho moc nepoužívá, ale Winterberg má řadu podobných slov, která se moc v němčině nepoužívají. Pak bylo pro ni složité přeložit ty nejrůznější mrtvolky, na které se hlavní hrdina odvolává.

***Winterbergova poslední cesta* je plná skutečných historických událostí a postav, a mimo jiné jste v ní, podobně jako v knize *Grandhotel*, opět zavítal i do Liberce, konkrétně do místního krematoria. Jak moc jde o skutečná fakta a kolik toho je fabulace?**

Jsem spisovatel, tak jsem si to samozřejmě trochu přizpůsobil, třeba některé věci kolem zmíněného krematoria. Winterberg sice říká, že je nemocný dějinami a ví o nich strašně moc, ale zároveň mu

člověk nemůže úplně věřit, sám se v tom ztrácí, v té historii, historiích a historiích. Chce nám toho strašně moc sdělit, až v tom tápe. Knihu jsem napsal relativně rychle, ale tak to někdy mám, že téma dlouho shromažďuji v sobě a pak ho najednou vychrlím. Ale v sobě jsem ho nosil opravdu dlouho. Studoval jsem tady v Liberci historii na pedagogické fakultě a jsem zkrachovalý železničář a vlastně i zkrachovalý historik, nestal jsem se nikdy tím učitelem, ani tím železničářem. Přesto pedagogické fakultě v Liberci za ledacos vděčím.

Za co například?

Třeba za to studium nejen němčiny, ale i historie. I když jsem byl poměrně lajdavý student, tak stejně ve mně hodně věcí zůstalo. V mých knížkách je touha pátrat po historii, propadat se do ní. Myslím si, že věci na tuhle knihu jsem proto strádal možná i třicet let a možná ještě déle. Všechny ty historky, příběhy, něco tam je i z rodinné historie, ačkoliv se to odehrává po celé střední Evropě, tak Liberec je městem, kam se zase vracím i přesto, že jsem jednu knížku o něm již napsal. Ale je to místo, kde mám kamarády, kde přestupuji, když jedu z Českého ráje do Berlína. Liberec je pro mě důležitá přestupní stanice. Hrozně věcí jsem k románu načetl, ale už před tím, když jsem ještě nevěděl, že tu knížku budu psát. To se týká třeba toho libereckého krematoria, jehož příběh je fascinující, je na samostatnou knihu, ale byla by to škoda. Myslím si, že jsem to udělal tak, jak jsem to udělat měl.

Když čtu vaši knihu, přepadá mě touha vydat se podle ní na cestu střední

Evropou. Jsem si jistý, že nejsem jediný...

Určitě tu knihu můžete vzít a vyrazit s ní na cestu střední Evropou, z Berlína přes Liberec a Hradec Králové do Vídně a Budapešti a Sarajeva a potkáte při tom spoustu věcí z té knihy. Já tu cestu celou absolvoval. Tohle už udělala řada mých německých čtenářů, kteří s tou knížkou jeli třeba do Liberce, ve stopách té knížky, a přišla mi třeba od někoho fotka před libereckým krematoriem. Nebo jeli do Sarajeva nebo na bojiště u Hradce Králové. To je na tom nejvíce fascinující, že kniha někoho nakopne k tomu sednout si do vlaku a vydat se třeba do Liberce. Už se mi to stalo i s románem *Grandhotel*, že jsem měl německé, české a polské čtenáře, který cestovali s knížkou do Liberce. Nebo šli do sauny do Českého ráje v Jičíně. Nebo hledali Aloise Nebela v Jeseníkách.

Vášim velkým životním tématem, nebojím se říci vášní a láskou, je železnice. Po Evropě máte po kolejích procestováno mnohé. Pojďte na závěr čtenářům (a šotoušům) předat tip na zajímavou trať u nás a v Evropě.

V Libereckém kraji mám hrozně rád trať z Liberce do Děčína přes Českou Lípou, Křižany, Rynoltice. Ta je nádherná. Pak mám hodně rád i trať z Liberce do Turnova a pak do Staré Paky tím kaňonem Jizery. Krásně je i cestou přes Semmering z Vídně do Terstu a podél Labe z Děčína do Prahy. To je trať, která je srovnatelná třeba s tratí kolem Rýna v Německu.

Upravená část rozhovoru vyšla také v deníku MF DNES.

Interpretace (13. 11. 2021)

Přibýlo 14 199 nově nakažených.

–

„Toulám se dopoledním listopadovým Libercem. V jedné kapse mám pár šušní a v druhý očkovací průkaz. Můžu si dělat, co chci.“

–

Internetem se šíří fotografie mrtvol lidí, kteří podlehlí covidu, zabalených v igelitových pytlích. Pod fotografiemi je nápis: VÁHALI NAD TŘETÍ DÁVKOU.

–

Sestupoval dolů po schodech vedoucích na kůr a na věž. Lomozící zneklidňující hudba byla všude kolem. Prostupovala celým jeho tělem. Kosmická temnota možná našla způsob, jak přistihnout smysly

nepřipravené. Chlad zdí mateřsky konejšily prosvětlené vitráže. Nádhernou vůni tlející hlíny prozrazoval podzim, že již nic neskrývá. Dole mezi lavicemi se minul s několika lidmi rovněž přívábnými hudbou. Nikdo z nich neměl roušku, nikdo z nich nic neříkal. Přesto při každém pohledu do jejich očí měl pocit, jako by k němu hovořily vlastní žíly. Nedá se nepokračovat, i když je komunita drobná, nepochopená nebo třeba i pronásledovaná. Žádné teritoriální ochcávání, ale stabilní a udržitelné společenství. Ještě jednou prošel pod klenbami. Měl na sobě tu uniformu básníka.

–

Toho fotografa provází strašná smůla. Dějí se mu divné věci. Malému hloučku, kroutě se potřebou močit, se před starým židovským ateliérem svěřil: „Pracoval jsem tři roky na dvou knihách. Veškerá data k nim, texty, fotografie, jsem měl uložené ve svém počítači. Jenomže při upgradu firmwaru jsem měl na harddisku nedostatek místa a aktualizace mi vymazala právě soubory ke knihám. Všechno je ztracené. Jsem z toho úplně mimo... Já prostě dělám nejradši zbytečnou práci zadarmo.“

–

Lepší na dlaň odpočinku než hrstě plně pachtění a honby za větrem.

–

... dnes už nechodí lidi na křty knih ani kazet... pokud chceš v kultuře dnes něco zažít, musíš jet do Hrádku nad

Nisou na industriál do kostela... já nevím, který úsekář mu to dal a za co...

Fotografovi zavolala navečer matka – bývalá účetní:

„Prosím tě, kolik dnes zemřelo lidí? Nestihla jsem večerní zprávy.“

„Mami, já netuším. Nekoukám na zprávy. A proč to chceš vědět?“

„Já si vedu statistiky.“

Setkalo se pár lidí s farářem v kavárně. Pěkně si popovídali, zeptali se faráře na spoustu věcí, on jim ochotně odpovídal. Když se rozcházeli, řekli zúčastnění: „Pane faráři, bylo to s vámi pěkné. Kdy máte bohoslužby?“ Farář jim odpověděl: „Právě skončily.“ Takže k čemu církev?

*„Proměňuje se
v postavu ze svého
příběhu, autobiograficky
splývá s rolí umělce
v umění, střídavě
odmítá a potvrzuje svou
postmoderní distanci.“*

Tak by mohla znít jedna z možných interpretací. Ale co když se interpretující mylí a interpretovaný píše jen bílou na bílé podklady. Mnohosmyslnost je věčná. Vyvoněné zdechliny útočí s nebývalou silou a krutostí pomocí těch nejproradnějších lstí. Již tehdy, kdy sen ještě pokračoval, přispěchal někdo s jeho zaručenou interpretací. Tě noci však nikdo nesnil. Nebolí si o tom promluvit, že

k životu ve lži či ke klamavému umění může vést také mylná interpretace existence. Pokud tedy žitím nebo uměním není lež sama.

Jan Vozka – básník prchavých okamžiků a tlumeného světla

Jan Vozka: Ještě se musíme naučit milovat ticho a tmu (Dauphin, 2021)

Rozsah uměleckých zájmů Jana Vozky je poměrně široký a sahá od výtvarného umění až k hudbě, stěžejní částí jeho tvorby ovšem zůstává činnost literární. Publikuje časopisecky, krom periodik, jakými jsou Tvar, Host nebo Protimluv, byly jeho básně publikovány například i v prestižní Revolver Revue.

Letos mu vyšla již třetí básnická sbírka. Jak naznačuje její název, pokračuje v rozvíjení poetiky knih předchozích (recenzi *Světla zpoza dveří* z pera Josefa Straky jste si mohli přečíst ve Světliku č. 75, 1/2020). Díky pečlivé redakci, na které autor opět spolupracoval s básníkem Vítem Janotou a která byla tentokrát náročnější než obvykle, došel na své cestě zatím nejdál.

Sbírka je rozčleněna do tří oddílů a je široce rozkročená tematicky i tónem. Osciluje od zemité syrovosti příběhových básní, ve kterých se objevují expresivní vý-

razy (například *Noční taxi*) ke křehké subtilnosti, kde se dotýká tak velkých témat, jakými jsou víra nebo smrt (*a jediný způsob jak s ním komunikovat / bylo ho vzít za ruku / pohladit tu vrásčitou / ale přitom tak jemnou kůži na zápěstí / chvíli počkat / až se jako ze spánku / pozvedne hlava / a objeví se skoro neznatelný úsměv / srpek podvěčného světla*). Prostředí je také rozmanité, krom Liberce, který není nijak výrazně akcentován, se ocitáme v New Yorku, na loďce plující do zasněžení, v krematoriu, ale třeba i v carském Rusku nebo pokoji držitelky Nobelovy ceny za literaturu. Svořníkem, který zabráňuje tomu, aby kniha navzdory svému velkému rozpětí působila roztržštěně, je způsob autorova vidění, které je společným jmenovatelem všech básní. Obrazy črtané autorem jsou rozmlžené, bez jasných kontur, s pravým významem ukrytým za slovy, stačí jen zastavit se, pohlednout do temného kouta, vytáhnout na světlo zasutou vzpomínku, zbavit vše nánosu prachu a času, aby se vyjevil smysl, který nás možná ani nenapadlo hledat.

Přestože některé básně nepostrádají hravost (*Axiómy*), v těch nejlepších Jan Vozka dokazuje, že intenzivní prožitek

lze zprostředkovat použitím prostých slov bez jazykových exhibic (*dotýkal jsem se lepkařské mízy / dotýkal jsem se / a prsty mi vláčnely štěstím*).

Sbírka *Ještě se musíme naučit milovat ticho a tmu* představuje autora na vrcholu sil a řadí se k tomu nejlepšímu, co bylo v tomto roce na poli poezie vydáno.

SVĚTonázory

Martin Trdla

Cesta je cílem, cíl je cestou. Nad novým románem Jaroslava Rudiše

Jaroslav Rudiš: *Winterbergova poslední cesta* (Labyrint, 2021)

To je jízda! A nejenom proto, že se děj převážně odehrává za pohybu po železnici. Nikoli jen z důvodu, že jde o autorův nejdelší počín, jenž se díky svému spádu dá číst rychle jako Intercity-Express na cestě z Berlína do Basileje, ale i nespěchavě jako lokálka mezi Čáslaví a Třemošnicí. Ale též třeba z příčiny, že po přečtení (i během tohoto procesu) máte neutuchající touhu ihned se rozeběhnout směrem k nejbližšímu nádraží, nasednout do prvního vlaku, který se namane, a zmizet kamsi do Lince, Budapešti, ale i Jičína nebo Sadové, tedy tam, kde se román částečně odehrává.

Původně německy psané dílo Jaroslava Rudiše *Winterbergova poslední cesta* poukazuje na dobu, „kdy byl svět ještě v pořádku“, na časy, kdy bylo z Prahy do Terstu blíže, než se dnes zdá. Příběh poněkud šilené jízdy po bývalé rakousko-uherské monarchii, po střední Evropě se starým bedekrem z naivně blaženého roku před Velkou válkou, nedávno vyšel česky ve skvělém překladu Michaely Škulťety.

Některé recenze praví, že dva hlavní hrdinové (nebo spíše hlavní hrdina a jeho pasivní „nahrávač“) jedou cestou do temnoty. Já mám za to, že téměř stoletý český Němec Winterberg a jeho ošetřovatel, převozník a tak trochu zkrachovalec Kraus míří do vzpomínek, které

podprahově jako by varují před budoucností tavicího kotle v některých částech střední Evropy. Vztýčují prst nad tím, jak jsme dokázali kdysi žít společně a jak nyní v době uřvaného nacionalismu už to zase neumíme nebo umět ani nechceme.

Kniha je vlastně nepřetržitým proudem řeči na první pohled vyšinitého staříka (lehce dává vzpomenout na postavu Franze z autorova staršího románu *Grandhotel*). Ten v kulometné palbě vět křísí hromady mrtvol z rozličných bitev, duchy starých architektů a nádraží, ale i svoje dávné lásky a přátele. Někdy nejde ani o to, co ze sebe takřka nonstop chrlí, ale jak to ze sebe vydává. Jindy je naopak jedno, jakým způsobem z něj proudy

vět cákají, ale důležité je, co je monologu obsahem. Docela zajímavé je na protagonistovi i to, že Jaroslav Rudiš v rozhovoru pro iDNES.cz v roce 2008 řekl, že české knížky jsou ukecané a o jednáct let později stvořil postavu, která si co do užvaněnosti nezadá s Hrabalovým strýcem Pepinem, Haškovým Švejkem či Bürgerovým Baronem Prášilem. Ale nenechme se zmást – Winterberg je Pepin temný, a i když některé situace s ním vyznívají vtipně, určitě nejde o žádného žertěře. To, co dělá, cestu, již podstupuje, bere doslova smrtelně vážně.

Naproti tomu o Krausovi bychom se chtěli dozvědět více, ale Rudiš ho (řekl bych, že s plným vědomím a naschvál) nechává v pološeru, v pozadí. Často je jen pasivním posluchačem staříkovy samomluvy. Možná že ale nakonec se tak trochu Kraus na chvíli stává Winterbergem a naopak. Rozhodně se oba vzájemně ovlivňují, i když jsou každý uplácáni z jiných těst. Jejich společná cesta dějinami je terapií, únikem z bolu, pro oba dva. Jde o dvojici, která se svými malými dějinami plahočí těmi velkými.

Kniha je psaná „proudem“, podobným rytmu jedoucího vlaku.

Winterberg například pokaždé opakuje jisté pasáže, jakési povzdechy typu „ano, ano“, „smutné, smutné“ nebo že někteří (železničáři, utopenci, skokani...) „nejsou hezké mrtvoly“. Jako když souprava skáče přes pražce – tudum, tudum, tudum, tudum. Tohle Rudiš jako „starý šotouš“ zachytil dokonale. Možná

by však sem tam stálo za to pár stran ubrat. Ačkoliv je to jistě účelem, opakující se pasáže, dlouhé litanie z bedekru se někdy mění na monotónní a čtenáře mohou unavit, donutit stránky přeska-
kovat. Naštěstí tento pocit vlastníte jen chvíli, protože se blíží další stanice.

Rudiš ve svém románu zaznamenal dokonale nezpochybnitelný fakt, že náš život je cestou od narození ke smrti. Cestou, která může mít různé odbočky, trátí, na níž můžete bloudit, vracet se, odpočívat, hnát se. Ale vždycky skončíte tam, kde musíte – například v libereckém království Winterbergova otce, nejstarším krematoriu v celém Rakousku-Uhersku. Ať již na své cestě žhnete láskou či nenávistí, míříte k žárovišti, ke krásně zvolenému českému ekvivalentu německého výrazu *die Feuerhalle*, který skvěle vyhmátla autorka překladu.

Winterbergova poslední cesta je Rudišovým velkým románem a řekl bych, že nejzdařilejším. Románem, kterým definitivně vstoupil mezi pilíře evropské literatury. A ty už nám po Kunderovi sakra chyběly.

Čas prožitý v horách. Nad básnickou sbírkou Miroslava Stuchlého

Miroslav Stuchlý: *Potkat jelena* [Druhé město]

Liberec nemá v české literatuře pověst líhně výjimečných autorů či událostí, ale tento rok by to mohl změnit. Do Liberce letos putovaly dvě Magnesie Litery (za poezii pro Pavla Novotného a Cena čtenářů pro Václava Dvořáka), nové vydání knížek jizerskohorské legendy Miloslava Nevrlého *Zašlá chuť morušek / Cestovní zpráva čarodějova učně* získalo Cenu za nejlepší dokumentární knihu na festivalu Ji.hlava, letošní ročník *1. libereckého festivalu poezie* se stal největší tuzemskou akcí svého druhu a vyšlo několik pozoruhodných sbírek zdejších básníků: Julia Benka, Martina Trdly, Jana Vozky anebo nedávno – jako možná poslední příspěvek do letošní liberecké bibliografie – „poutnická“ sbírka Miroslava Stuchlého *Potkat jelena*.

Stuchlý kráčí Jizerskými horami ve stopách slavných literárních poutníků Gustava Leutelta či Miloslava Nevrlého, prošlapává ovšem i cesty vlastní. Jeho básně jsou o tajemstvích a zázracích čekajících v horách na člověka, který zpomalí v chůzi a začne se doopravdy dívat. Dějiny jsou najednou současností, po koruně hráze bedřichovské přehrady znovu jde stavitel Otto Intze a *stařecké hlavy suchopýru / nesou mokřadem zvěst: / brzy bude válka*. Poutník prožívá snění, mlhy, ale i jarní námluvy čolků, hvězdy, rašelinu, tetřívky či brouky tesaříky. Jako by byl civilizací vyháněn výš a výš do hor, stejně jako jelen, kterého lze potkat jenom ve chvíli největšího básnického ztišení. A nahoře na Jizerce poutník pochopí: *byl jsem okraden / o všechnen čas, který / jsem neprožil v horách*.

„Je to regionální literatura v nejlepší smyslu toho označení,“ napsal jsem

o předchozí knížce Miroslava Stuchlého *Waldvilla*, která se taky zařadila mezi výrazné liberecké tituly letošního roku. „Zachycuje ducha místa, a zároveň mu

dodává celostní přesah, sdělení obecně platné.“ Nad sbírkou *Potkat jelena* je radost tyhle věty zopakovat.

Adolf Bengler – horal, sklář, spisovatel

Když se první červencový den v Panském domě na Jizerce narodil chlapec, kterému dali jméno Adolf, nikdo tenkrát nemohl tušit, jak významná osobnost z něho jednou vyroste. A to nejen v oboru sklářství, kde vynikal už jeho otec Johann, ale i v mnoha dalších směrech. Tím chlapcem byl Adolf Bengler.

Adolf je příkladem toho, jak moc může člověka prostředí, kde vyrůstá, natrvalo ovlivnit a nasměrovat jeho další život. Jednak to byla atmosféra sklářské osady Jizerka, kde pracoval jeho otec jako správce sklářské hutě Josefa Riedela, pak také okolní příroda a drsné podnebí této nejvýše položené lokality Jizerských hor.

Narodil se v roce 1853 jako druhý nejstarší ze šesti dětí. Nejprve navštěvoval zdejší jednotřídní školu, pak už ale musel

pokračovat ve „velkém městě“. V Liberci navštěvoval reálku a obchodní akademii. Po studiích se v letech 1870–1871 účastnil jako dobrovolník rakouské okupace Hercegoviny. Poté se vrátil domů a věnoval se obchodu. Působil v Albrechticích a Kořenově, později jako prokurista jablonecké firmy Leopold Schömborg & Co. Pro své mimořádné obchodní a odborné znalosti výroby perlí stál v čele jabloneckého obchodního spolku.

Ještě v době svého působení v Albrechticích poznal svoji budoucí ženu Johannu, dceru Johanna Priebische z Rýnovic. Postupně se jim narodilo pět dětí. Bohužel jejich jediný syn Kurt, jenž byl předurčen pokračovat v rodinné tradici, zemřel během první světové války v Itálii. Celou rodinu to velmi zasáhlo.

Svůj čas a síly nevěnoval Adolf pouze rodině a práci, velmi aktivně se také podílel na činnosti Německého horského spolku pro Ještědské a Jizerské hory. Jedním z prvních počínů členů tohoto spolku se stalo vytvoření vyhlídky na Černé studnici v roce 1885. V dalších letech však svoji pozornost zaměřili na známější a vyšší liberecký Ještěd, snahy jablonecké sekce o vybudování rozhledny na jejím území tak nebyly vyslyšeny. Pro tyto rozdílné názory se sekce v roce 1903 odtrhla a přeměnila na Německý horský spolek

pro Jablonec a okolí. Adolf se stal hned od počátku jeho předsedou a tuto funkci zastával neuvěřitelných dvacet dva let. Pod jeho vedením se žulovou rozhlednu na vrcholu Černostudničního hřebene ve výšce 869 m n. m. opravdu postavit podařilo. Stalo se tak podle návrhu Roberta Hemmricha. Slavnostně byla otevřena 14. srpna 1905 a svůj závod s Ještědem, kde byla chata s věží zpřístupněna až o téměř rok a půl později, opravdu vyhrála. Otevření proběhlo za hojné účasti obyvatelstva a mnohých prominentních hostů. Slavnost zahájil svým projevem právě Adolf coby předseda spolku, následoval projev starosty Jablonce Adolfa H. Posselta a starosty Smržovky Wilhelm K. Posselta. Při dopolední lidové slavnosti bylo napočítáno téměř šest tisíc návštěvníků, kterým se o zábavu postarala kapela Johanna Otta.

Jabloneckému horskému spolku se také podařilo vybudovat a označit turistickou trasu z Černé studnice na Terezínku, vyhlídkovou skálu na úbočí hory Muchov. Trasa se stala součástí tzv. Hřebenovky (Kammweg). Ta během období první republiky, v době své největší slávy, vedla z durynského Blankensteinu, přes celé Krušné hory do Českosaského Švýcarska a dále přes Lužické hory, Ještědský hřbet a Jizerské hory do Krkonoš, odkud pokračovala přes Broumovsko, Orlické hory a Kralický Sněžník až na nejvyšší vrchol Hrubého Jeseníku, Praděd. V té době dosahovala délky přibližně 800 km. Jako projev uznání byla osmikilometrová trasa z Černé studnice na Terezínku pojmenována Adolfovým jménem – *Benglerweg*. Spolek se v roce 1908 zasloužil i o vybudování nové dřevěné vyhlídkové věže na Prosečském hřebenu, která

nahradila trámovou věž, jež byla zničena úderem blesku. I tato nová vyhlídka vznikla podle návrhu Roberta Hemmricha. K jejímu otevření došlo při velké lesní slavnosti, při níž se vybralo tolik peněz, že se jimi celá stavba rovnou zaplatila. Bohužel vydržela pouze několik let, než ji v roce 1921 zbořila vichřice. Ale to už je jiný příběh...

Všechny tyto aktivity stály Adolfa spoustu času. I tak se ale dokázal věnovat své další zálibě – psaní. Proslavil se sbírkou krátkých příběhů *Trsy jeřabin. Veselé v nářečí Jizerských hor (Abschbeerklopp'n. Heiteres in Mundart des Isergebirges)*, ve kterých prokázal svůj smysl pro humor i lásku a obdiv ke svému rodnému kraji. Než kniha v roce 1922 vyšla, publikoval řadu jejích příspěvků v humoristickém měsíčníku *Rübezahl*, který v Tanvaldu plných deset let vydával Franz Grundmann. Ruku v ruce s jeho působením v horském spolku došlo k sepsání několika průvodců. Společně s Gustavem Adolphem vydali v roce 1913 *Průvodce Jabloncem nad Nisou (Führer durch Gablonz a. d. Neiße)* a o dva roky později *800 výletů do blízkého a vzdáleného okolí Jablonce se zvláštním zřetelem k Jizerským horám (800 Ausflüge in die nähere und weitere Umgebung von Gablonz a. N. unter besonderer Berücksichtigung des Isergebirges)*. Mnoho jeho vlastivědných článků vyšlo v ročenkách německého horského spolku či tiskovinách dalších regionálních společností.

Jedním z jeho posledních počinů bylo zřízení prázdninových pobytů pro děti na Jizerce. To bral jako svoji srdeční záležitost, snad právě proto, že to bylo místo, kde prožil svoje dětství a kam se vždy rád vracel. Jeho plodný život se završil

po delší nemoci ve večerních hodinách
dne 24. září 1928 ve věku sedmdesáti

pětilet. Pochován byl o tři dny později
na rýnovickém hřbitově.

oSVĚTa

Adéla Vojtěchová

Naše zapomenutá Anna Drahá

„Čarokrásná krajina se objevila před našimi zraky. Vlnité svahy, po nich rozhozeny bílé domky, hned ve shlucích mezi háji, hned ojediněle na rozlehlých mýtinách. Některé domky se uvelebily pod obrovitými košatými lípami, jiné v řídkém lesíku sněhobílých březek. Lesknoucí se potoky a tu a tam roztroušené bludné balvany dotvářely ráz krajiny. [...] Jizerské hory! [...] Jablonecká kráska, zpohodlnělá a dodnes poněkud zpupná a vyzývavá, vyhrátá paprsky svých broušených kamenů, zapadala do hlubokého údolí a bledla v našich myslích tím spíše, že nás i tu všude provázel dobrý děda Ještěd.“

Anna Drahá (20. 6. 1890, Sovínky u Mladé Boleslavi – 31. 8. 1975, Nová Ves nad Nisou) se do severních Čech zamilovala na druhý pohled. Ten první se jí naskytl už v roce 1904, když jako vystrašené čtrnáctileté děvče přijela do

cizího průmyslového Jablonce za prací, aby v domácnosti s dvanácti dětmi „ubýlo krků“, jak sama napsala. O své zkušenosti pak ve dvacátých letech minulého století napsala autobiografický román *Zápasy – obraz ze života jabloneckých škatulářek* (1927). Mladá spisovatelka, která v té době začala skládat první verše, zde strávila čtyři roky, avšak v horách se cítila jako v pasti. Teprve o dvacet let později, když krátce po válce vyslyšela výzvu osídlovacího úřadu k osídlení česko-německého pohraničí, se vrátila do města skla a bižuterie, tentokrát dobrovolně a ráda. Manželům Drahých byl přidělen dům v centru města, avšak autorka nedlouho poté našla volné stavení v nedaleké Nové Vsi nad Nisou, kde se rodina nakonec usadila. Zde ji natolik oslovily osudy místních, že na jejich počest napsala svůj román *Nisa* (cca 1947), který dodnes nebyl publikován knižně. Dvakrát ale vyšel na pokračování časopisecky, poprvé v sedmdesátých letech

v *Průboji: krajském týdeníku KSČ Ústeckého kraje*, podruhé nedávno ve *Zpravodaji od pramene Nisy*.

Při tomto druhém setkání přirostly hory Anně Drahé k srdci. A v jejích pracích jsou právě láska k našemu kraji a obdiv místí přírody jedněmi z hlavních témat. Navenek chudá, šedá krajina a chladní, odměření lidé. Tehdy aktuální česko-německé

soužití typické pro příhraničí, jehož stopy nalézáme všude kolem sebe, popisuje do nejmenších detailů v obou svých stěžejních dílech (*Zápasy, Nisa*). Okolní kopce a hory líčí až jazykem básnickým, obdivuje *tetu Černou studnici*, která je pro Jablonečáky tím, čím je pro Liberečáky *děda Ještěd*. Našla tu svůj domov, přesídlila sem svou rodinu a druhou polovinu života strávila v srdci Jizerských hor, o nichž píše téměř jako místní.

Hlavními hrdinkami Drahých próz bývají zpravidla ženy. Většina z autorčiniých románů je silně autobiografická, stejně tak protagonistky příběhů. Sama Drahá byla silnou hrdinkou svého života. Z osobních zápisků lze vyčíst, že mohla mít hlavní slovo v rodině. Ve dvacátých letech stála u založení komunistické stra-

ny a této ideologie se držela až do smrti, což jí zajistilo možnost časopisecky publikovat v podstatě bez omezení. Její dílo je tímto faktem silně poznamenáno, především první práce, avšak regionální význam ten politický v určitých pasážích převyšuje. Drahá byla vidět i v kruzích spisovatelských, jméno si udělala ve třicátých letech, když na čas přesídlila kvůli manželowu zaměstnání do Prahy. Kontakt s některými významnými autory pak nadále udržovala korespondenčně. Nadčasovost jejích ženských hrdinek je patrná napříč díly. Počátky můžeme hledat dokonce už v dětství, jelikož Drahé otec byl „notorický alkoholik“, který týral matku před očima dětí. Proto i první bezejmenná báseň, publikovaná roku 1908 v mladoboleslavské *Stráži Pojižerů*, se zaměřuje na problematiku domácího násilí:

*Matičko moje rozmilá,
pověz mi, co Tě bolí,
že bolest Tebou lomcuje
jak vítr stéblem v poli?
Že oči Tvoje nezáří,
nesmějí se Tvé líce?
Vždyť láskou chci Tě zahrnout!
Co mohu dát Ti více?*

Osudy kraje a osudy lidí. Těmi se Anna Drahá zabývá a jejich zpověď nabízí na stránkách svých knih a rukopisů. V popisech přírody, kterou i my procházíme, kopce, které známe a milujeme, bez nichž se kdekoli jinde cítíme jako na ráně a do jejichž sevření se tak rádi navracíme, stejně jako se navrátila Anna Drahá.

Článek vychází z autorčiny bakalářské práce Anna Drahá, život a dílo.

Šofér Vlasty Buriana po půl století

Divadlo F. X. Šaldy od jara uvádí výtečnou hru Tomáše Dianišky *Burian* vycházející z osudů libereckého rodáka, herce, zpěváka, mima, divadelního ředitele a „krále komiků“ Vlasty Buriana (kterého v Dianiškově dramatu osobitě ztvárnila herečka Veronika Korytářová).

O Burianově dětství prožitém v Liberci se toho mnoho neví. A ještě méně se ví o jeho drobné vazbě na Jablonec nad Nisou – sem se po válce přistěhoval jeho někdejší osobní řidič Jaroslav Rudolf, který následně králi komiků, ztýranému poválečnými procesy, zprostředkoval několik vystoupení na Jablonecku. V roce 1968 pana Rudolfa vyzpovídal pro Noviny Jablonecka zdejší spisovatel Vladimír Mikolášek (pozdější autor oblíbené knihy regionálních pověstí *Ďáblův doktor*). Článek tehdy vyšel s titulkem *Šofér Vlasty Buriana* a my teď po více než půl století *šoférovu* vzpomínku zařazujeme do Světliku – třeba jako pozvánku do divadla.

„Bylo to někdy v sedmatřicátém roce, když jsem přišel jako nezaměstnaný šofér do hostivařských ateliérů, kde se mi naskytla možnost statovat ve filmu. Tehdy jsem byl ještě svobodný a uvítal jsem možnost přivydělat si jako statista nějakou korunu. Bylo to tam prima. Setkal jsem se s Adinou Mandlovou, Hrušínským, režisérem Fričem. Dělal jsem statistu jak ve filmu, tak i v divadle. Jednou, když natáčeli *Polibek ve sněhu*, jsem se setkal s Vlastou Burianem. Pozdravil jsem ho. – Co děláš, ptal se mne. Jsem řidič bez zaměstnání, odpověděl jsem mu. Tak se u mne stav, řekl mi a já jsem skuteč-

ně za ním přišel jednou do divadla na balkón, kde byla jeho manželka Nynča, herci Marvan, Trégl, Fiala, Hana Vítová, Svozilová a bůhví kdo ještě. Buď zdrav, uvítal mne Burian. Já budu, odpověděl jsem mu. A snad tato moje odvaha rozhodla o mém přijetí.

Jednou jsme jeli na hon, Jardo, podívej se, támhle panáčkuje zajíc. Zastřel ho, povídal mi Burian a dal mi svoji pušku. Já jsem střelil a zajíc panáčkoval dál. Začal jsem střílet jako samopalník ránu za ranou a zajíc se ani nehnul. Bylo mi to divné, šel jsem tedy k němu a zajíc byl zmrzlý a okolo byly Burianovy stopy – nalíčil ho tam na mne. Jindy jsme zase jeli pozdě v noci z nějaké oslavy a Burian mi povídá: Jardo, tykej mi. Ale to nejde, pane řediteli, vy jste slavný herec a já... Ale jen mi tykej, já bych chtěl vědět, jak to od tebe bude vypadat. Co jsem měl dělat, tak jsem mu řekl: Vlastíku, půjč mi stovku. On ji vytáhl z peněženky a já už jsem si ji mohl nechat.

Ale s Burianem jsem zažil také doby velmi smutné. To jsem byl už v Jablonci a funkcionáři lyžařského oddílu se rozhodli v devětačtyřicátém požádat Buriana o uspořádání estrády. Vzpomněli si na mne, že jsem kdysi jezdil u Buriana, a požádali mne tedy, abych to zprostředkoval. Jel jsem tedy s nimi do Prahy. Bu-

foto: archiv Divadla F. X. Šaldy

Veronika Korytářová jako Burian ve stejnojmenné divadelní hře

rian bydlel tehdy na Babě v podnájmu, v malém prostém bytě. Byl velmi opuštěn. Když mne uviděl, objal mne a políbili jsme se. Estrádu jsme pro jabloneckou sokolovnu vyjednali, ale jablonecký kulturní referent ji zakázal. Potom, aby se

uživil, vystupoval Burian na několika chatách v okolí. Jednou hrál též v Corse. Tehdy pro mne vzkázal. Co se asi odehrávalo v duši tohoto krále komiků mezi jednotlivými čísly nad pultem v jablonecké restauraci, to ví jedině on sám...

SVĚTLONOŠI

připravil: Martin Trdla

Jana Havráňková + Vok Lek

Čas od času se se tu šíří takový „nešvar“. Básničky a básníci ochotni svěřit svá díla pro tuto rubriku je tu a tam odmítají signovat svým skutečným jménem. Možná si promazávají zadní vrátka k tomu, že kdybych byl moc nemilosrdný v krátkých recenzích na jejich zaslané texty, mohli by se od kritiky snadněji distancovat. Anebo třeba vyznávají kunderovské oddělení autora od díla. Ačkoliv zrovna u tohoto literárního žánru existovala a existuje řada autorů, jimiž poezie mocně protéká též v reálném životě a nejde ji od něj utrhnout. Ale kdo ví... Tyto nahozené otázky tady rozhodně nerozlouskáme. A tak v posledních letošních Světlonoších přivítáme ženu a muže, již halí svou opravdovou

identitu pod pseudonymy Jana Havránková a Vok Lek. Prvně uvedená je z Liberce a kulantně řekněme, že patří k zástupcům babího léta života. Turnovský mužský živel se pohybuje v rozpučeném jaru, stár dvacet let.

Jsem blažený, že se mi podařilo Janu konečně na Světloňoše „ukecat“. Nyní to bude patrně znít jako antiteze, ale těší mě to především proto, že autorka do tohoto pravidelného sloupku nepatří. Je totiž určen pro začínající a nepříliš zavedené poety. A tato tvůrkyně je hotovou básnířkou. Na opačnou stranu sem ovšem náleží, jelikož tento prostor беру jako plochu, na níž mohu na ni poukázat.

Verše Jany Havránkové jsou literárně vyvrálé. Je v nich cítit odžitost, brilantní pozorovací talent a představivost, nachází se tady výtečné příklady, metonymie, osobitý humor, někdy až jakási poťouchlá hravost, ale také smutek, bolest, strach, bezmocnost.

*Verše promlouvají
civilně, nic nezastírají,
jsou často syrové
a reagují, reflektují, či se
vyrovnávají s každodenní
sedí a tíhou.*

Někdy ji zesměšní, jindy ji nechají hrozit. Havránkové poetika připomíná v tom nejlepším smyslu stylotvornost Kateřiny Bolechové či Svatavy Antošové. A to jsou velké básnířky! Jedinou, ale za to výraznou skvrnou na autorčiných textech, je fakt, že je ještě nikdo řádně nevydal. Nakladatelé, tu máte, koukejte! V době, kdy si vlastním nákladem či

přes různé platformy může opatřit vlastní sbírku každá „uklížečka“ a pak se prsit, že je básnířkou, by si tyto verše projít redakcí některého z opravdových nakladatelství zasloužily. Z poezie Jany Havránkové házím do placu čtyři kusy.

Některé básně Vok Leka, nevím proč, mi připomínají písňové texty. Že se nějaké verše nerýmují? Vzpomeňme přeci třeba na kapelu Buty. A jaké měla hity! Písňové texty (až na několik kainerovských či šrutovských výjimek) ovšem zřídka kdy obstojí samostatně bez hudební berličky. A tak se mi chce doporučit, že například báseň *Potíže při hodinách zpěvu* by si zasloužila zhudebnit (pokud tak již nikdo neučinil). Pak by nebyla tak lehce jalová, jak se trochu jeví na bílém listu papíru.

Avšak autor zaslal i texty, které se k poezii velice přibližují. Jde zejména o ty, kde se on nebo lyrický subjekt stávají nezúčastněnými pozorovateli. Zde je básník nejsilnější, tato poloha mu sedí a sluší. Silný je Vok Lek i v kratších útvech, jakýchsi „skorohaiku“. Například: *I když jsem chtěl jen tak plout, / bolelo mě, / jak mi v kapse / klíče korodovaly*. Tyto krátké filozofie, zachycení prchavosti, to básníku opravdu jde. Zatímco v delších útvech se trochu ztrácí, a sem tam je vycpává vatou, jeho „jednoaktovky“ jsou precizní. Tímto směrem jen tak dál! Stejně jako u Světloňoše prvního i tady беру čtyři dávky a střílím je na papír.

Končíme, vystupte ze stránky! Kdo se stane Světloňošem příští rok? Můžete to ovlivnit, když mi napíšete na e-mail: trdla.martin@gmail.com.

Jana Havránková

SÉGRA

Rebelská. Jako stín zdrhající postavě.
Se zaťatýma očima vrháš vydiskutované pravdy
jako kameny.
Nabíjíš tříštivým a okolo už není místo
pro pokrčení rameny.
Prošla vratkými cestami a znala duši beznadějců,
dychtivě narážíš do zdí sebou vystavěných.
Bude to krutě bolet,
až po tobě život bude chtít slevu.
Stejně ji nedostane. Ve své pevnosti
jsi vraty i beranidlem.

HYPERKOREKTNÍ

Spolkla jsem Velkého bratra.
Žaludek je mu malý a uvnitř
utahuje opratě pevněji a víc nakrátko,
než venku.

Chci vztyčit prst. Musím se ale pětkrát
důkladně rozhodnout, který koho
probudí z lhostejnosti.

Těžká volba. Prsty schovávám
do dlaně a nakonec jen bezmocně
svírám pěsti.

BEZ BÁSNĚ A JANY

Dole u vrat stojí slunce,
opřené o zvonky.
Malinko šilhá, cení rovnátka
a plaše se uculuje.
Vypadá jako vesmírný sirotek.
Mám volat odchyťovou službu?
Nebo doktora?
Aha, vlastně!
Zimní SLUNOVRAT!

DOST(ST)ATEČNÁ

Bijeme na poplach
frťanem o frťana.
Stavíme barikády
z nákupních vozíků.
Ti, co nemají žeton ani bůra,
opodál bezmocně přihlížejí.
Presvědčíme je, že už máme všeho dost
když nechceme JEN mít všeho dost?
Rozpačitá Psyché ohlodává
už třetí tužku, když vyplňuje dotazník
o sčítání movitého majetku
a duševní bídy.

Vok Lek

LIBEREC JE MOŽNÁ HEZKÝ MĚSTO 3

Před radnicí
kluci-přírodovědci
bádání jak funguje
okysličená krev v praxi

„Hejno holubů umrzne,
když se nebude celou zimu hýbat.“

„Zamrznou v letu.“
„Vytvoří se malé Atomium.“
drobků a křídel

důvod pro levitování nad kašnou
statické roznášení chřipky

babičky budou děsně zmatený
budou zaklánět hlavu
a nepoteče jim tam krev
...

potom přijde obleva
hlava se zatočí
a kluci budou hádat

trajektorii letu

III.

Poslouchal jsem okna
a ve skleněných tabulkách
se zrcadlila
má bývalá silueta.

V.

Moje ruce
na tenkém lanu
zdravily ruce jiných lidí
a upravená obočí mi nedávala spát.

VII.

Rázem byla ve mně magistrála,
tunely a dálnice.
Rád bych jako stopař svoje ticha vábil.
Jede někdo z Prahy dál?

Nezvykle normální Olga Veselá

Se spontánní potrhlostí Olgy Veselé jsem se poprvé setkal krátce nad ránem v proslulém, dnes již neexistujícím libereckém baru Barandoff. Je tomu již hezká řádka let a tehdy jsem netušil zhora nic o její neutuchající nakažlivé kreativitě. Mohlo mne to však napadnout už tenkrát, že to není fantazie, že mám co do činění s nefalšovanou osobností, z jejíhož upřímného pohledu na svět pochází také poctivý a zároveň svérázný přístup k umění. O to víc jsem byl později potěšen, když jsem se s Olgou Veselou seznámil také jako s výtvarnicí a důležitým článkem libereckého kulturního dění.

Olga Veselá vystudovala na jablonecké Střední uměleckoprůmyslové škole obor Grafické a plastické rytí kovů. Není tedy nijak překvapivé, že její klíčovou výtvarnou technikou je linoryt mnohdy kombinovaný s jinými výtvarnými technikami. Školní průprava ve spojení s jejím hyperproduktivním stylem myšlení nemohla být logicky dlouho uzamčena v těsné domácí škatulce. Nutkání konat a tvořit svádělo a svádí Olgu na rozličné cesty: byla u počátků ve své době popu-

lární nonkonformní výtvarné přehlídky DrinkArt, vytváří plakáty, tisky k poezii, zhotovuje záložky do knih, autorská trika, šité bloky anebo to, „co mě zrovna napadne“ – vše ručně, „protože člověk je spíš za podivína, když dělá věci jinak než digitálně.“

Spojení Olgy Veselé s jejím životním partnerem do dua Veselá Trdla není jen spojením „podšálku a hrníčku“, nýbrž dalším neméně podstatným rozměrem Olžiny seberealizace. Rozličné performance,

ztrěštěné instalace, ale i seriózní propojení básní a grafiky korunovala tato dvojice v roce 2019 uspořádáním prvního ročníku bienálního *1. libereckého festivalu poezie*. Celodenní maraton veršů má dnes za sebou již druhé pokračování a lze o něm hovořit jako o fenoménu se vzrůstající tendencí. Kompletní vizuál obou ročníků byl dílem právě Olgy Veselé, která se postarala též o grafický doprovod v roce 2021 vydaného almanachu k prvnímu ročníku *Básníci nejsou mimozemšťané*. Zde se rovněž sluší podotknout, že Olga Veselá je autorkou loga Libereckého autorského kruhu, a nejen po stránce optické mu tak zformovala tvář.

*Na první pohled
působí tato osobitá
liberecká výtvarnice,
jejíž pokožka je díky
vlastnoručně navrženému
tetování chodící galerií,
jako jurodivec.*

Pokud budeme uvažovat, že ona sama souhlasí s tím, aby ji druzí považovali za blázna, mohla by to být pravda. Totiž minimálně v oblasti jejího umění, které skutečně není *l'art pour l'art*. Je přístupné komukoli a působí na své okolí jako chrám z obyčejného kamene. Ona jako autorka – stavitelka chrámu – může sobecky vchod zazdít, ale „co by to bylo za chrám, do kterého by nemohl nikdo vkročit?“ Možná že toto je ten zmiňovaný druh bláznovství a pošetilosti, který

se dnes už moc nenosí. Konečně posuďte sami: kdo jde tak daleko a v ložnici má místo postele satínýrku?

PF 2022

Bibliotek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

PŘEJEME VÁM

ŠŤASTNÝ
NOVÝ ROK

KRAJSKÁ
VĚDECKÁ
KNIHOVNA
V LIBERCI

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

e-mail: spoleklak@email.cz

<https://www.facebook.com/spolekLAK>

https://www.instagram.com/spolek_lak/

<https://www.youtube.com/channel/UCZ8PATEcVmQb7cwGjSIYVnw>

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských objevila se v Čechách
Mnozí odvážlivci, když se octli na počátku velikolepého měsíce června*

V zámku bylo práce a běhu o překot.

Pamatuji to jako dnes, ač od té doby uplynula třetina století.

*Blázniviny se rozsévají
Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li mítí!*

Who's there? Stanu se menším a ještě menším, až budu nejmenším na celém světě. Nothing is there.

Die Welt ist alles, was da ist.

A me, mamu, adarig džav, so me tuke adaj mukha.